

N. M. WIZER
Hírlapkiadó
II. növekedési
19 24-29 82.

MA

AKTIVISTA MŰVESZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ÖSZERKESZTŐ KASSAKLAJOS, WIEN, V. ÉV 1—2. SZ.

286

Ára 12 korona
Eset-Szigorlatban 8 korona

TARTALOM: Mártis Teutsch János: Eresleti linoleummetszet • Kassák Lajos: An die Künstler aller Länder! • Kassák Lajos: Marcusok • Ujvári Erzsé: Próza: 16 • Barta Sándor: Ave Mamehek • N. N.: Egyéniség és társadalom • Kudlák Lajos: Megbillent Olympos • J. J.: Kilencedik hónap • B. B.: Az idevözültek • Hercz György: Vers • Aba Ádám: Hinnusz • H. H.: Kreatura • Mácza János: Színpad és kollektív életöröm • Barta Sándor: Mese • E. E.: Vigasság rabszódíúja • J. J.: Kivetettek szava • F. E.: Vészkiáltás • D. D.: Megismersz • Mihályi Ödön: Aki elfeküdtem az árnyékomban • C. C.: Vers • Pór Nándor: Glória • Kovács Kálmán: Törvény • Propaganda

AN DIE KÜNSTLER ALLER LÄNDER!

Egy magát emberré váltani akaró osztály gondolataiban meg nem értett, cselekedeteikben egyedül eselkvő művészei kiáltanak felétek testvéri szóval. Figyeljétek. Vérszíni kérdő- és felkiáltójelek lázadoznak ki a hangunkból s ami értelemmé sűrűsödik belőle, az a mi leverhetetlen hitünk az örök forradalomban. Szerintünk egy a törvény: folytonos előbbrehozás a nagy életben, különben minden csak bujkálás gyáva önmagunk föl vagy lemondó várakozás a halálra. És mi nem félünk magunktól és nem akarunk lemondani az életünkről. A mi életünk a forradalom és a mi forradalmunk a legszentebb hitvallás a szeretetben.

1920-ban mi tul vagyunk a merőben romantikus magasabbra kívánczóságon, vérző gyökerek tépődtek föl belőlünk az abszolútum felé s nekünk jogunk van a posztustalan szóhoz.

Megismertük az életet és bennünk van a törvény.

Nincsenek gyökereink a múltban és nincsenek gyepünk a jövőben.

Egyetlen világakiáltásunk is kibuggyant vér az életünkből: Ember, hol vagy?

Az új művészet lényege a tragikus idők felérése és értelemmel megvilágosítása a vajudó időbe. Az új művész hivatása az elnyomottak butaságába és az uralkodók kalmárspekulációiba vezetett emberiség önmagára ébresztése. Nem egyéni megdicsőítés tehát és nem tömegművészet a néptribunok értelmezésében. Ezzel legyünk tisztában. Mert csak ezen a megismerésen keresztül vezet az út a ma igazságához, az egyetlen reális igazsághoz, az élethez, hozzám, hozzád, az Egyiséghez.

Ez a mi követelésünk a művészetet alkotókhöz és a művészetet befogadókhöz. És ezzel az egytenyérre emeléssel egyenlővé tettük az ajándékozót az elfogadóval. Mert, amint eltűnnek a kiszolgálók és kiszolgáltak, úgy tűnjenek el a megdicsőültek és a megszegényültek is. Jelszavunk: Ember. S mi emberek vagyunk a művészetünkben s amint nem voltunk a burzsoaształy kiszolgálói a múltban, éppogy nem akarunk semmiféle osztálykiszolgálói lenni a jövőben — nem akarunk, ha annak az osztálynak proletariátus is a neve. Szerintünk minden osztálykiszolgálás a mai rabszolgas társadalmi forma egy

Die in ihren Gedanken unverstandenen, in ihren Handlungen allein handelnden Künstler einer Klasse, die sich zum Menschentum erlösen will, rufen wir mit brüderlichen Worten an. Höret uns! Aus unseren Stimmen empören sich blutfarbene Frage- und Rufzeichen und was sie davon zum Sinn verdichtet, ist unser unwandelbarer Glaube an die ewige Revolution. Für uns gibt es nur ein Gesetz: Ein fortwährendes Vorwärtsdrängen im großen Leben, alles andere wäre ein Verkröchen vor dem feigen Selbst oder ein entsagungsvolles Warten auf den Tod. Und wir fürchten uns nicht vor uns und wollen nicht auf unser Leben verzichten. Unser Leben ist die Revolution, unsere Revolution ist das heiligste Bekenntnis zur Liebe.

1920 sind wir bereits über das romantische Emporsehen hinausgewachsen, mit allen blutenden Wurzeln sind wir zum Absoluten herausgerissen worden, wir haben ein Recht auf das gestenlose Wort.

Wir haben das Leben erkannt, in uns ist das Gesetz.

Wir haben keine Wurzeln in der Vergangenheit, keine Zügel, die in die Zukunft führen.

Unser einziger Weltruf ist das unserm Leben entströmendes Blut: Mensch wo bist du?

Das Wesen der neuen Kunst ist das Aufspüren der tragischen Gegenwart und ihr Aufleuchten in der kreißenden Zeit. Die Bestimmung des neuen Künstlers ist das Zu-sich-Erwecken der Menschheit, einerseits der Dummheit der Unterdrückten, andererseits der Krämerpekulation der Herrschenden verfallen ist.

Also keine individuelle Verklärung und keine Massenkunst im Sinne der Volkstribunen. Darüber müssen wir uns im klaren sein. Denn nur durch diese Erkenntnis führt der Weg zur Wahrheit der Gegenwart, zur einzigen Wahrheit, zum Leben, zu mir, zu dir, zur Einheit.

Das ist unsere Forderung sowohl an die Schöpfer, wie auch an die Empfänger der Kunst. Und dadurch machen wir mit einem Handgriff den Gebenden und den Nehmenden gleich. Denn wie einst die Bedienenden und die Bedienten verschwinden werden, so sollen auch die Verklärten und die Erniedrigten verschwinden. Die Parole heißt: Der Mensch. Und wir sind Menschen in unserer Kunst und wie wir in der Vergangenheit nicht die Diener der Bourgeoisie waren, wollen wir auch in der Zukunft keiner Klasse dienen, — auch dann nicht, wenn diese Klasse „Proletariat“ heißt. Wir glauben, daß die Dienstbarkeit für irgendeine Klasse nur eine neue Variante der heutigen sklavenhaften Gesellschaftsform vorbereitet. Wir wollen keiner neuen Klasse an die Stelle

viább variánsát készíti elő. A régi osztály helyébe nem akarunk újabb osztályt segíteni az ember fölé. Minden osztályuralommal szemben a győzedelmes individuumok közösségét és minden állammorállal szemben a kollektív etikát hirdetjük. És itt van a mi testvéri szavunk fénye és melege. A mi utaink a testvériség országába sietnek és a mi zászlónkról a tett igéje harsan. Nem a gyűlöletes, hanem a megváltó tette.

Egyedül csak ez a hang lehet a ma igazságos hangja.

Testvérek! Mikor jelzéseket kiáltunk felétek a történelmes földről, akkor buzogányoskezű rombolókat és megízstult fejű építőket keresünk bennetek a forradalomban. A szabadító gondolat pionirjait verbuváljuk sergélre a keserveivel megáradt tömegekből. Abból a tömegekből, aki még mindig csak a gyomrát érzi és minden jóremény megint veszendő. A fellázadt proletariátus energiái halálosan egy sinre kötöttek s a gyulladó világ fölött kongatnak a temetések órái.

Tisztán lássanak a látók!

A forradalmat nem lehet egyetlen kérdés, egyetlen motívum megoldásának a szolgálatába okoskodni. Vért a forradalom nem eszköz az élet meghódításához — a forradalom maga a cél: az élet.

Értsük meg: a mai világmegmozdulás még nem az új világ kezdetét, hanem csak a régi befejeződését jelenti. Nem az uralkodás együttes és egyéni megtagadása, hanem annak erőszakszervezetekkel való el-meg-hódítását. Nem tulfejlődését, csupán csak annak legtelesebb formába evolúcióját: a terrorisztikus szociáldemokráciát.

Ez még mindig csak politika.

Pártok hatalomért-harcra a tömegek megmozdításával.

Pozíciócsere pozícióféltéssel.

De felszakadtak a perspektívák!

A tragikus egyesek, mint a mitológia elátkozott angyalai, már magukban hordják és szentségesen felmutogatják a forradalom egyetlen biztosító zálogát: a cselekvő öntudatot.

És most jött el a mi időnk és a ti időtök, testvérek, akik a történelmi materializmus alapján az ember lelkét akarjuk felgyújtani. Minden osztálymoral ellenében most beszéljük világosságra az etika örök stabilitását. Mert ő a minden erők értelme. A gazdasági kérdés megoldásának a kihangsúlyozása nem elegendő az emberi életlehetőség megoldásához. A tömegek már eleget kopáltak ahhoz, hogy bármikor készen legyenek sorsuk pillanatnyi megjavításáért a lázadásra — most azonban már eddig soha lehetségesebben, az osztálymoral ellenében, a forradalomra mélyültek és átkendősítik a válság. A reális erők felszakadásával, most az új

der alten Klasse emporhelfen. Wir verkünden im Gegensatz zu jeder Klassenherrschaft die siegreiche menschliche Gemeinschaft, im Gegensatz zu jeder Staatsmoral die kollektive Ethik. Und von da aus strahlt die Wärme und der Glanz unserer Bruderworte. Unsere Wege führen in das Reich der Brüderlichkeit und unsere Fahne ruft die Verkündung der Tat aus. Nicht die des Hasses, sondern die der Erlösung.

Nur diese kann die gerechte Stimme des Heute sein.

Brüder! Wenn wir von historischem Boden euch Signale zurufen, dann suchen wir in euch zu Revolutionen mit Streitäxten bewaffnete Vernichter und Baumeister mit erhellten Köpfen. Wir werben aus den von Bitternissen überschäumenden Massen die Pioniere des befreienden Gedankens. Aus diesen Massen, die noch immer nichts als ihren Magen werten, und an welchen wieder alle gute Hoffnung zu zerschellen scheint. Die Energien des sich empörenden Proletariats sind für Leben und Tod an das eine Geleise gebunden und über der brennenden Welt erschallen die Glocken der Todesstunde.

Klar sollen die Sehenden sehen!

Die Revolution kann nicht zur Lösung einer einzigen Frage, eines einzigen Motivs dienen. Denn die Revolution ist nicht ein Mittel zur Eroberung des Lebens: die Revolution ist das Ziel selbst: Das Leben.

Verstehen wir uns: das gegenwärtige Beben bedeutet noch nicht den Beginn einer neuen Welt, vielmehr nur den Abschluß der alten. Es bedeutet nicht das gemeinsame und individuelle Leugnen der Herrschaft, sondern die Eroberung dieser durch Kraftgenossenschaften. Nicht die sinnvolle Überentwicklung der bürgerlich gefärbten Sozialdemokratie, sondern bloß deren Entwicklung zur vollkommensten Form: der terroristischen Sozialdemokratie.

Doch das alles ist immer noch Politik.

Kampf einzelner Parteien um die Macht durch das Bewegen der Massen.

Positionswechsel mit Positionseifersucht.

Doch schon klaffen uns die Perspektiven entgegen!

Die tragischen Individuen, wie verwunschene Engel der Mythologie tragen schon in ihrer Seele und heben wie eine Monstranz über uns die einzig sichere Bürgschaft der Revolution: das aktive Selbstbewußtsein.

Und jetzt ist unsere und eure Zeit gekommen. Brüder, die wir auf der Basis des historischen Materialismus die Seele des Menschen in Brand stecken wollen. Im Gegensatz zu jeder Klassenmoral heben wir jetzt die ewige Stabilität der Ethik ans Licht. Denn sie ist der Sinn aller Kräfte. Die Betonung der materiellen Umgestaltung genügt nicht zur Lösung der menschlichen Lebensmöglichkeiten. Die Massen haben genügend geduldet, um zu einer Meuterei immer bereit zu sein, dadurch ihr Schicksal momentan zu verbessern: — jetzt heißt es über, wie vorher noch niemals, die instinktive Meuterei zu einer bewußten Revolution zu vertiefen und zu stabilisieren. Mit der Befreiung der realen Kräfte müssen auch die abstrakten Begriffe umgewertet werden.

sztrakt fogalmakat is át kell értékelni. A marasztaló sarak lerázásával egyidőben meg kell fáklyázni az egyetlen célirányt is. Mert csak a folytonos messzebbre kívánczolás erősíthet meg a pillanattal verekedésben. Mert csak a lélek felszabadulása biztosíthatja a felszabadult testet az új igába töréstől.

Testvérek, kiknek szomorú-öröms lelkéből a tudomány, technika és politika egycélú élete zudul fel, ti tudjátok csakugy, mint ahogyan mi tudjuk — nem lehet másképp. Tudjuk a forradalom megindítóit (formába indítóit) közvetlen gazdasági okok, de megállíthatatlan tartói a feleszmélt pszichikai erők. A tiszta egységes tudat. Es a világforradalomnak ez a belénk született törvénye kiált most felétek. Uj művészek! A forradalom kaoszában nyujtsátok a kezetekeket, hogy egyvérűséggel összezeengjen bennünk a forradalom harmóniája. Az osztályérdekeken túl az emberiség érúekeiért. Az osztály diktaturája fölött az eszme diktaturájáért.

Es félre a zászlónyélre tűzött nevekkel, az álhumanizmus és az egyéni imperializmussal!

Nincs megállás!

Testvérek testvéresüljetekek az új ember, a kollektiv kultúra megépítéséhez!

Mert a kommunizmusnak, mint a legtisztább hitvallásnak zászlója alatt nem lehet más érdek, mint az emberiség hatalmas életérdeke, amelynek én és te is egyenlő részei vagyunk!

Ennek az érúekekek a beváltása az eszme diktaturája alatt egyedül a lélekek forradalmosításával történhet meg!

Es a forradalom csakis a proletariátusnak, mint a jövőre érúeszsóges nyersanyagának morális és céltudatosan kulturális megneveléseveit biztosítható.

Kulturát tehát! Es megint kulturát!

A proletariátus feltartóztathatatlanul döngeti már a raburto uralkodók uralmát, nekünk most az elsőszülött testvérek erúema ellen kell megkezdenni a harcot.

Le az embervérre menő politikával! Le a presztizsbe kapaszkodó vezérkedőkkel! Le a forradalom talmadistáival!

Ügyvédek logikája, adminisztrátorok mehanizmusa, szónokok unalomig szónoklása nem elég!

Eljen a minden tradíció elleni forradalom!

Eljen a felelős kollektiv individuun!

Eljen az eszme diktaturája!

Wien, 1920. IV. 15.

A magyarországi aktivisták nevében:

Kassák Lajos

Zur gleichen Zeit, in der der belastende Morast abgestreift wird, muß auch das einzige Ziel beleuchtet werden. Denn nur das ewige Vorwärtssehen kann uns im Kampfe mit dem Augenblick festigen. Denn nur die befreite Seele allein kann den befreiten Körper vor einer neuen Unterjochung schützen.

Brüder, aus deren traurig-fröhlicher Seele das nach dem gleichen Ziele strebende Leben der Wissenschaft, Technik und Politik emporströmt, ihr wißt es so gut wie wir, — es ist nicht anders möglich! Wir wissen, daß es wirtschaftliche Gründe sind, die den ersten Stoß (den Stoß zur Form) der revolutionären Bewegung geben, aber ihre unwandelbaren, dauernden Stützen sind doch die erwachten seelischen Kräfte, das reine einheitliche Bewußtsein. Und jetzt ruft dieses in unserer Seele neugeborene Bewußtsein euch an. Ihr neuen Künstler! Reichet euch im Chaos der Revolution die Hand, auf daß die Harmonie der Revolution als Blut desselben Blutes in uns zusammenklinge. Hinaus über die Klasseninteressen für die universalen Interessen der gesamten Menschheit. Über die Diktatur der Klasse, — für die Diktatur der Idee.

Und weg mit den auf den Fahnen geschriebenen Namen, mit dem Scheinhumanismus und mit dem individuellen Imperialismus!

Kein Stehenbleiben!

Brüder, verbrüderet euch zum Aufbau des neuen Menschen, des kollektiven Individuums!

Denn unter den Fahnen des Kommunismus, des reinsten Glaubens, kann kein anderes Interesse bestehen, als das mächtige Lebensinteresse der Menschheit, von der sowohl Du als ich gleiche Teile sind ein und desselben Stammes!

Die Verwirklichung dieses Interesses unter der Diktatur der Idee kann einzig und allein durch die Revolutionierung der Seelen geschehen.

Diese Revolution kann nur durch moralische und zweckmäßig kulturelle Erziehung des Proletariates als für die Zukunft einzig gesunden Rohmaterials gesichert werden.

Also Kultur! Und wieder Kultur!

Das Proletariat rüttelt unaufhaltbar an der Macht der unterjochenden Väter; — unsere Pflicht ist es gegen die Herrschaft der erstgeborenen Brüder den Kampf aufzunehmen.

Nieder mit der mit Menschenblut kalkulierenden Politik! Nieder mit den im Prestige verankerten Führerprimadonnen! Nieder mit den Talmudisten der Revolution!

Die Logik der Advokaten, der Mechanismus der Administratoren, die langweiligen Reden der Redner reichen bei weitem nicht aus.

Es lebe die gegen jede Tradition kämpfende Revolution! Es lebe das verantwortliche kollektive Individuum! Es lebe die Diktatur der Idee!

Im Namen der ungarischen Aktivisten

Wien, am 15. April 1920.

Ludwig Kassák

MÁRCIUSOK

Márciusok aranyhullámaít beszéltetem magamból.
Testvérek! Ó megharcolt kezek találkozása isten előtt.
Napok reménytelenséget zászlóznak.

Sikolytás

mindnyájunkért.

akik most szörnyű reflektorok alatt állunk, összetört lámpásokkal a szemekben.

Csak állunk s fölborzolt álmaink szétesurognak az éjszakában.

Szívünkön szeretettüzmáglyák szenvednek.

Oroszország!

Arva homlokunkon énekelnek a megbolondult öklök.

Oroszország. Oroszország.

Durunggal, késsel, csizmasarokkal és gépfegyverrel szakított sebeink

bíbor dícséretgyertyákkal világitanak feléd.

Ó elsőszülött testvértünk.

Győzelem! Győzelem! Győzelem!

Moszkva lealázkodott tornyai fölött megállt az új esillag.

Határok föltüskézett határokat zabálnak.

Megharcolt emberek gyökeresedünk a térben.

Örömváltás.

Győzelem!

Győzelem!

Győzelem!

Kassák Lajos

PRÓZA: 16

Szátokban csikorognak a kövek. Pihenő tenyerekekben az asszonyok éhes gyomra sir.

A ti bűnötök, hogy gyerekeitek szájából vörös utak folynak.

Mert homlokotok kinyitása helyett, a szagos husokért verekedtetek.

És hangotok fölzendült mikor „uraitok fölszabadítani jöttök“.

Akkor testvéreitek fejét hegyes kövekkel koszorúztátok és aki biztatón rátoknézett, annak szemét az ujjaitokra tűztétek.

Most korgó gyomorral a kutakba merültök.

Égő fejetek a hideg kémények alatt futkos.

Pedig tegnap.

A mérnökök életüket keverték a papírra: maguktól induló gépeket, széles ablakokat dobtak elétek, hogy az örömről énekeljete.

Asszonyok kemény testtel a könyvekről beszéltek és mellükről egészséges gyerekek hullottak az öregek álébe.

Lányok széles tereket terveztek és minden toronyba szökött a kezük alatt.

A költők elfelejtették siró szívüket. A hegyekkel meg a tengerrel verekedtek, hogy szabadok legyenek az utak.

A festők meleg színeket keverték és fölördítettek a szemek.

A színházak falait széttolták a trombiták.

Az utcákon az új hitnek áldoztak.

Szabadság!!!

A falvakból elindultak a vonatok a testvérek szívével.

De ti már nem láttátok, mert szátok a csurgó bor után kiabált.

Munkások!

Fehér tenyereitek lengett mikor „visszajöttök“

Béke!!

S most nagy sebekkel a hideg kémények alatt ültök.

Vártok:

Míg valaki elétek lép és ti kigyulladt fejjel újra elindultok.

Ujvári Erzsé

AVE MAMELUK!

Zengessük hát ó sorsos életünket
szívenszurt gyereknőjüket keresztes városokból
alföldi mezőkről a gatyás madárkát
s vizek tejútját *magyar* börtönökkel.

Mert a nap ragyog

és ember ember boldog szolgálója

s most máriás zászlók lobognak a kastélyok keresztjén
és halleluja! halleluja! nagy bottal jár a jó keresztyén.

Megdrótozott országutakon szittyá szentek zongoráznak
költők árbocolnak

és hallom, hallom a szent örömlést:

Ave mamehluk! Ave mamehluk!

és asszony rüeskos combja!

A határokon pedig hangárok fekszenek a szelek elé,

a térdeplő bokrok fölött pengék énekelnek megváltók
szívében.

Ó minden mozdulat az értelmetlenség alá agyagosodot.

Ó minden kiáltás követ zokog a különység körében.

Szín! Véség! Öröm!

Asszony és Férfi!

hol, hol ragyogtok a horizont ívében?

a nap alatt,

ó a napban,

a trombiták ezüstjén.

Barta Sándor

EGYÉNISÉG ÉS TÁRSADALOM

N. N. (Anonim orosz gondolkodó „Proletár etika“ (a proletár alkotás) c. művéből. A szovjetek központi végrehajtó bizottságának kiadása, Moszkva, 1918. Ludwig Rubiner „Die Gemeinschaft“ c. gyűjteményéből fordította Székely Márton. Megjegyezzük, hogy a cikk egészével sem a szerkesztőség, sem a fordító nem ért egyet. Ellenértesünk, természet- és társadalomtudományi jellegűek. A cikket mégis kiadjuk, elsősorban azóknak a eméire, akik a jövő társadalmában a szabadságot és az egyenlőséget a falanszterttől feltűk.

A mai társadalom uralkodó nézetei az egyéniségről, a mi időnkben még szokásos felfogás az individualizmól: a polgári gondolkodásmódot fejezik ki és a polgári ideológiából származnak.

A polgári osztályokban, amelyek a termelési folyamatban nem vesznek részt és az árúk előállításának folyamatát nem élik át velünk együtt, hanem mindent kész állapotban kapnak, a polgári osztályokban él egy tendencia, hogy tekintetüket már kész formákra szegezzék... A polgári eszjárás számára a forma a tulajdonképpen lényeges, ez az ő bálványja. Ezt a bélyeget a polgári osztályok mentalitására osztályhelyzetük nyomta rá, passzív részvételik a termelési folyamatban.

Lélektanilag ez a következőképp történik. A burzsoa nem csinálja végig lelkében a termelési folyamat akarati mozzanatait. Az árúk termelése őt merőben csak külsőlegesen érinti: csak az eredményekben van érdekelve. Az anyagi önző érdek elfordítja figyelmét a munka alkotótevékenységének minden kinyújtól. A burzsoa számára ezek a kínok érthetetlenek; számára az alkotó tevékenység iránti érzék is idegen — egyedül és kizárólag a tevékenység kikristályosodott formáit ismeri.

A burzsoáziának, mint helyzetével elégedett osztálynak tendenciái egyszersmind konzervativizmusában is jelentkeznek, abban a törekvésében, hogy a leállt társadalmi és politikai viszonyokat fénntartsa. Viszont ez utóbbi az alapja a burzsoázia sztatikus gondolkodásmódjának. A burzsoa nem dinamikus gondolkodik, hanem sztatikus.

Ennek a következménye az lett, hogy a polgári ideológiában az egyéniségről, az organizmusról éppúgy mint az emberi lélekről sztatikus felfogás alakult ki. A burzsoázia elképzelésében az ember valami elkülönült, a társadalomtól elvárt és pedig szervezeten és lelkiileg egyaránt elszakadt lény. Eszerint az ember valami merev lényegiség... Ezt a kristályt keményedett, megkövült felfogását az emberről, a polgári ideológia átviszi az élő személyiségre is és ezzel elmosza a személyiség változandóságát, mozgékonyágát, rugalmasságát és összefüggését a közönséggel. És a polgárságnak ez az ideológiája fertőzőleg hat a többi osztályokra is.

Az e fajta felfogással szemben mi azt mondjuk: szervezeti vagy lelki egyéniség olyan értelemben mint a polgári felfogás képzeli: egyáltalában nincs.

Az egyéniség — polgári bálványkép. A valóságban tudatunk nem képes az emberi organizmust individualizálni és a társadalmi organizmustól elválasztani. Az egyéni organizmus csupán egy merőben sztatikus mozzanat az egyetemes organikus folyamatban. A szülés, a szülés, a szoptatás és a nevelés mozzanatai mind, mind a társadalmi produkció mozzanatai, egy egyetemes elemi organikus folyamat mozzanatai. Ez ha az emberről azt mondjuk: „Egyén“, ugy ezt feltételes értelemben mondjuk, abban az értelemben, hogy az egyetemes elemi organikus folyamatban egy meghatározott mozzanatot megjelöltünk. A személyiség pszichéjét

nem individualizálhatjuk függetlenül a társadalom, az osztály, a csoport pszichéjétől. Az eleven kötelék, amely a személyiséget elszakíthatatlanul összekapcsolja a társadalommal, ebben az esetben még megfoghatóbbá, még szemléltetőbbé, még egyszerűbbé válik számunkra. Nem csupán fogalmainkat, de érzéseinket és kívánságainkat is az osztály vagy csoport fogalmaiként és kívánságaiként kell tekintenünk. A személyiség egy — ugyszólván — telített pszichikai miljöben születik és fejlődik és itt lehetetlenség megmondani, hol van az anyám és hol a Nem-anyám.

Együttal azonban minden személyiség magában hord egy alkotó principiumot, azt a sajátosság lelki szintézist, amelynek következtében az illető személyiség tevékenysége az összes többiekétől különbözik. A személyiségnek ez az alkotó sajátosság magva egyeseknél különösen élesen és teljesen jelentkezik: ezek a produktív személyiségek, viszont másoknál, a többségénél, az ugynevezett amorf típusnál majdnem észlelhetetlen... Az alkotó személyiség, vagy az alkotó elem a személyiségben az, ami az egyetemes társadalmi életbe beleviszi azt a bizonyos egyéni különösséget, amelyet éppen individualitásnak nevezünk. A közönséges személyiség nem egyéniség: pszichéje és tevékenysége mindig újból széjjelszóródik a társadalomban, a társadalmi szervezetben; csupán ha a teremtő elem van a személyiség pszichéjében, ez jelentkezik egyéni, széjjel nem szóródó elemként, oly elemként, amely a társadalmi életre rányomja a maga bélyegét és az életbe valami újat, önön erejéből való, elpusztíthatatlant hoz.

A polgári felfogás az egyéniségről tehát hamis; a polgári individualitás elpusztítható. Ezzel szemben valójában csak az individualis, ami szilárdan áll, örök. És ilyenül jelentkezik organikus értelemben az egyetemes élet, az emberiség élete; lélektani értelemben a lelki tevékenység objektívalt produktív mozzanatai válnak egyéniévé. Látjuk tehát, hogy az individualitás születik és nem hal meg, örök. Minden egyes emberben túléli az organizmust a lelki egyéniség.

Már az organikus életnek és az emberiség életének fejlődéstörténetéből látjuk, hogy az élet szakadatlan, háróban állott az anorganikus elemi erőkkkel. Ha mélyebb a tekintünk magába a társadalomba, akkor itt is engesztelhetetlen, feszült harcát látjuk az emberiségnek az elemi erőkkkel, de már nem anorganikus, hanem organikus formában. Ezidőszert a társadalmi szervezet, valamint az egyes személyiségek többsége még teljesen az organikus elemi erő hatalma alatt áll. És itt válik világossá, hogy a társadalmi és személyi fejlődés egész történetének belső értelme: a felszabadulás vágya, a törekvés saját életelünk felett urrá lenni. Az egyes organizmusok elhalását nem egyedi, mint az organikus elemi erő uralma személyiség tudata fölött, annak individualis, organikus halhatatlanságra irányuló törekvése fölött.

Az embernek, mint minden élőlénynek, ellenére van a halál: egész léte tiltakozik ellene. És minél műveltebb, minél életképebb a személyiség, annál hevesebben harcol az elemi erő ellen — annál erősebb benne a vágy az örök élet után. Nézzük csak, aránylag mily közönyösen hajtja fejét a vérpadra a kínai és mily görcsös zokogással kísérjük mi utolsó útjára barátunkat vagy rokonunkat. Nincs-e nekünk ellenünk öregség és gyengeség; nem hal-e bennünket a vágy örök ifjuság és örökké örövel teljes élet után?... Mindez bennünk van; ez minden élőknek a közös gondolata. De csak akkor, ha majd a társadalmi szer-

vezet az elemi erő fölött urrá lesz, ha az életképesség maximumával fog az ember rendelkezni, csak akkor lesz lehetséges a halandóság fölött is urrá lenni. De még mindig tömegesen fogja széjjelszórni és elnyelni az életet az anorganikus elemi erő.

Az élet diadala, az emberi tudatnak az organikus hatalom fölött való diadala a legszorosabban függ az ember hatalmától az anorganikus elemi erő fölött: s ez utóbbi talán még erősebben függ az előbbtől: minél magasabbrendű a társadalmi szervezet, annál nagyobb az ember hatalma a természet fölött. *Az emberben benne van a tudattalan törekvés a társadalmi szervezet kifejlesztésére; ez az erkölcsi mozgatója, élete hajtóereje.* Az ember bizonytalanul és homályosan sejt, hogy a társadalmi szervezet továbbfejlődése a tudat teremtettségéhez és hatalmának kiszélesítéséhez fog vezetni. Az ember egészen ösztönösen sejt, hogy élete csak a társadalmi szervezet útján tartható fenn, amely a maga tökéletesedésével egyszerűsödik az elemi hatalom felett mindinkább urrá lesz és azt idővel teljesen le fogja győzni. Az emberiség a maga fejlődése folyamán az egyes organizmusokat halhatatlanná fogja tenni, meg fogja találni az eszközt az elemi hatalom pusztító hatásai ellen.

Az életenergiának ez a megszűnése bizonytalanság az élet fejlődésének legmagasabb fokához fog vezetni. Még csak elképzelni sem tudjuk, mily hatalmas lesz a jövő embere, mily nagy lesz a hatalma a természet fölött. A világ urává lesz, el fogja terjeszteni fajtát a széles világtérben, urrá lesz a bolygórendszer fölött. Az emberek halhatatlanok lesznek. A társadalmi organizmus differenciálódik: belőle, összefüggésben az egy „társadalmi organizmussal” sok egyéni organizmus fog keletkezni. A lelki individualitás elválaszthatatlanná lesz a szervi individualitástól. Egyszerűsödik azonban ezen organikus differenciálódás mellett az organikus pszichikai integráció fenn fog maradni és még jobban ki fog fejlődni. A társadalmi együttműködés legfelső határát el fogja érni...

A föld elpusztulásáról, vagy az emberi nem elpusztulásáról szóló összes elméletek csupán a pesszimizmusnak tulságosan alaptalan hipotézisei és utópiái. Azért alaptalanok, mert végső következtetéseikben figyelmen kívül hagyják a legelemibb tényeket. Az élet elpusztulását a mai életfeltételek álláspontjáról, az ezekhez való alkalmazkodás álláspontjáról veszik szemügyre. De az élet rugalmas. Éppen abban áll az élet, azáltal fejlődik, hogy az összes romboló elemi erők felett urrá lesz és a saját romboló erejét a maga győzelmére és a saját fejlődésére fordítja. És azt, ami talán, amint nekünk látszik, ezidőszerte az életet fenyegeti, az élet felhasználja a maga fejlődéséhez... Az ember egyéni halhatatlanságra törekszik, — és halhatatlanná lesz. Ma ez még csak hipotézis, szép álom. Lehet hogy hipotézis, válaszoljunk a szkeptikusnak. De minden tudománynak megvan a maga hipotézise, amelyre támaszkodva hajtja előre az életet. *Mégis, mi nem tartjuk ezt a gondolatot csupán „az etika egy hipotézisének.”* Hát nem abban állott-e az élet, hogy az embernek azt is valóra kellett váltania, amiről még csak nem is álmodott, amire még csak nem is gondolt? Annál valószínűbb hát, hogy el fogja érni azt, ami után egész hosszú, fáradtságos életet át vágyódik, ami után egész lénye, önfenntartási ösztöne hajtja. Az emberi akaratnak, az emberi gondolatnak megvan a képessége, hogy magát valóra váltsa. Az emberi alkotóerőnek nincsenek határai...

Mi, akik egy társadalmi ideálért küzdünk, mi végső

soron az emberi egyéniségért, egyéni halhatatlanságért harcolunk. Amikor mi marxisták, társadalmi érdekekért, egyetemes emberi érdekekért harcolunk, akkor az új individualitásért harcolunk. Mi tudjuk jól, hogy a személyiség diadalához, a tudat győzelméhez az elemi erők fölött csak közösség útján és kollektív munka után lehet útjutni. A burzsoázia mást akar. Ő szétrombolja a közösséget. Mialatt az „ő egyéniségéért” küzd: a társadalom ellen küzd. A közösség tudata a számára az elemi erő, amely ellen küzdenie kell: a burzsoázia.

A MEGBILLENT OLYMPOS

Bölcsök tapsolásainak esettenséggel
világsugarakat szóttam
életem mezejébe:

Oh! (s újra megerőszköl a szentimentalitás)
voltam!:

— pöffeszkedés
boldogság határokon
lekvárhegyek emésztésében

a Tér
az Idő

kiparancsolója vágyakozók közül — — —

az én ringázásaim álmaira

az Idő édessége vigyazott!

De meggyűlöltek a dolgok

: aggastyánok kilopták alulam a szüzet
az iskolák kiédesgették anyagomból az Istent
s az éjféle órák a kalász sárgaságát

Oh! ez életként reszketem most is!!

: tragédiák dültek . . .

s En

csak sirtam
vonítottam *sötétben*
kankutyámmal együtt
a várkastélyok ablakaira festett
romantikát:

En

éhezük éhségével táplálkoztam

Oh! bódult Élet!

engem meghurcolt a törvény:

Forgó korongban én lettem a
Szentimentalizmus!!

Igy kocsmák züllésében

s az élet koldusainak angolkertjében
most !!:

új életem *vadhajtása* vagyok!!!

—: verekszem az absztraktumokkal

s napraéhezt olajommal

lángbaborítom az Embert!!

: alázkodjék *újból*

a Bőség!!

En:

aktív ember

mindenütt a végtelenben

pillanatokat koordinálok!

Kudlak Lajos

KILENCEDIK HÓNAP

SZEMELYEK: 6 — Tizenegy fiatal — Nyolc ember — Két kocsmáros — Temetkezési emberek — Fiatal lányok és fiúk.

(Iromba háztömbös ucca. Első meglátásra külváros talán. Azonban a formák szimmetriája, a színpad egész geometriás elgondolása kiemelik a külváros és általában a tér és idő lerögzítettségéből. A tömegtudatos megismerés kibontja a dolgokból a végtelent — az átfogóság megszimbolizált-ságát — az irreállitást. Holott részleteiben a színpad valójában naturális képzeteket ad: csak a pillanatos szükségzerű — megrendezetségi lényegíti át a köfőtől a kötetlenbe és viszont. Ez sűrűn változik, úgy hogy realitás és irreállitás végeredményben egy egységes vizuális képpé mosódik össze.)

(A színen egy hátsor nyúlik végig, a messzeség perspektívájával fölfelé: úgy, hogy a szemtávolokba hulló utolsó háznak már csak a tetejük látszik. A sor hátul egy darab égben, elől pedig két — egész színórpaddal emelkedő — tűzfalban végződik a néző felé. A falakhoz — mint a két oldalon — egy-egy egészen egyforma kocma támaszkodik. Egyszerű kis hűvőny, inkább fa — mint kötélkolmányok ezek, idétlen különös ereszekkel, melyek alatt egy-egy aránytalanul nagy köedény áll, ahová az eső szokott lecsurogni. A homlokzaton egyforma-betűs fölírás. Csakhogy a jobb oldalon ez áll: Isten hozott! És a baloldalon: Isten véled! Mint a két kocma előtt gyéppartos esőárok, melyeken — egészen az oldalkulisszába torkolló — szintén egyforma juhidak vezetnek át. Oldalt néhány korcs fa. Mindez azonban — valamint az egész színpad meghangsúlyozottan szimmetrikus. A kocsma úgy állanak a tűzfalak tövében, inkább az oldalkulisszák felé, hogy — valamint a színek ezt az egész elős részét: — lehetőleg ne érje a hátsó világítás. A hátsó középpén ezért egy ködfüggőnyt is le lehet elől bocsájtani. Ugyanúgy függőny kell a színpad legelejére is, de sűrűbb, fényfogóbb szövésben. Az uccának elől körülbelül a negyedrészen egy keresztut váj át. A házak mentén gázlámpák. Rossz kövezet. És egész hátul, — pontos részarányossággal — néhány gyárkürtő, egy-két templomtorny és kupola ágaskodik ki két oldalt a házak közül a horizontban.)

(Mikor a függőny szétmegy: a szín teljesen sötét. Éjszaka! A gázlámpák sárgába fárattan égnek. A házak ablakaiból itt-ott némű bizonytalan fény hull ki. A kapuk zárva. És a kocsma is világosak, sőt ezek most a legkifejezettebbek, azonban erősen vöröses színekkel. Ereszeikből rikító kopogással zuhog a víz a köedényekbe. Esik az eső! Olyan, mintha az egész színen esne. Azonban ezt egyáltalán nem kell hangsúlyozni. Különbösen most az egész szín egy egységes képet ad. A világítás is egyforma. Azonban a függőny fölgördültétől fogva folytonosan világosodik. De csak hátul! Elöl a régi világítás marad. Sőt: ellensúlyozásképpen még valamivel tompább is. A világosodásnak azonban nem kell a szokványos fokozatokban történnie — sokkal hamarabb: mintegy négy-öt perc alatt hajnal van. Csönd! Csak a lábak monoton, konyó ütemzése hullszik, mint ha egy különös életunt hadsereg marsolna, amint a)

FIATAL LANYOK ÉS FIUK: (összkaroltan mennek a jobb oldali, juhidon a kocsmába) (és a baloldali kocsmából)

TEMETKEZÉSI EMBEREK: (visznek kettésével egy-egy koporsót át a hidon)

(a menet nem fogy el. Egyformán, unottan járnak a hidat. Tovább! Tovább!... Mind a két kocsmájában egy-egy teljesen egyforma ember áll.)

KOCSMAROSOK: (Dörzsölik a kezüket. És vigyorognak.)

Ő (pedig csak áll. Elöl a házak között, a közepén. A feje lehorgadt. De a szemével fölfelé néz — inkább kétoldalra valahogy — úgy, hogy nagyrészt csak a szemhére látszik. A szeme dominálja. A borzalmus szeme!... Egész megjelenése valahogy megmagyult és dekoratív: mintegy uralja a színpadot. Aláhuzottan prófétaszerű — azonban hétköznapi uccai ruhát visel, ha egy kicsit meghajszottabban és fakóbban is, mint szokták. Az arca borotvált. De a haja ősz és rengeteg, szinte megduplázza a fejt. Prófétásan áll! Mint egy szobor.)

(Csönd Szünet)

EGYIK FIATAL: (akkor megszólal, de úgy, hogy nem lehet tisztán kivenni, hogy melyik beszél. Egész mély és monoton) Nem akar előlenni.

MASIK FIATAL: (ugyanolyan hangon) Nem.

(A menet — mint a két oldalon — megy tovább. Általában — megjelölt kisebb szüneteken kívül — a menetek egész a tétel végéig egyfolytában, automatás egyformasággal járnak a hidakat föl-le. — Kisebb szünet után)

HARMADIK FIATAL: (úgy, mintha az előbbi folytatná. Hangja is: mint fent) Csak esik. Mindig esik. Unottan. Megfoghatatlanul. Semmi nincs! Esik. Csak az eső van.

NEGYEDIK FIATAL: (rajongó) Nekem még vannak a megpróbálatlan évek! (És majdnem egyszerre, De nem körusszerűen)

ÖTÖDIK FIATAL: En tizenhat éves vagyok!

HATODIK FIATAL: En tizennyolc!

HETEDIK FIATAL: En huszéves vagyok! (És szólóban):

NYOLCADIK FIATAL: Megjártatlan utak hevernek, mint a fölgöngyöltetlen szőnyegek.

KILENCEDIK FIATAL: Öröm!

TIZEDIK FIATAL: (halk és mély, valami enyhe gúny is. Mikor szól, olyan majdnem mintha a harmadik beszélne) Öröm?... Mindegy. Nincs öröm. És szomorúság sincs. Semmi! Esik. Csak az eső van.

VALAMENNYIEN: (egész csöndesen. Megnyújtott egyforma hang. Mintha egy ember szólna) Eső...

TIZENEGYEDIK FIATAL: (horgonyba dobantja a lábát) En nem megyek!

VALAMENNYIEN: (hököltlen, mint egy blaszfémia előtt) Nem!

TIZENEGYEDIK FIATAL: Nem!

(Egészen kis szünet. A menet megy tovább. De folyton meglátszótságra kényszerült léptekkel. A hid mindjobban megtelik. Új fiatalok jönnek. Folyvást! De a tizenegyedik csak áll. Még mindig áll. Dacosan. Torlódás! A tömeg folyvást terhesülő dagályja szinte észrevétlenül sodorja előre. A kocma felé! Hullámos, alig látható mozgás. De mozgás letagadhatatlanul. Később mindig erősödőn. És most!)

VALAMENNYIEN: (Mint előbb, csak teltebben) Eső...

TIZENEGYEDIK FIATAL: Eső?... Nem! Nekem még vannak szívárványok. Itt pattogzanak ki a tiz ujjá-

- mon! Mint a tigriskörmeők. A homlokomon! Mint a bélyeg. A kalapom mellett! Mint a virágok. —!— Én vagyok a szivárvány! — Bizony! — A kocsmák fölött és az eső fölött is, Mindenütt! A szivárvány!
- (Az előremozgás már egész gyors. Majdnem teljesléptek)
- VALAKI FIATAL: (ugy, hogy nem tudni ki szólt) A szivárvány!...
- VALAMENNYIEN: (tulzuga a hangot, hogy csak ez domináljon. De még erősebben, mint előbb) Eső... (A mozgás teljes. Erőszakos! Már majdnem a kocsmájában)
- TIZENEGYEDIK: (dacosan dobbant) Nem! — A szivárvány!
- (A tömeg most már dühödten tolja előre)
- VALAKI-ASSZONY: (a kocsmából) Fiatalember! Uj esiklandó mustánk van!
- (Gomolygás)
- TIZENEGYEDIK FIATAL: (a tömegnek támasztott hátul hátravetett fejjel) A szivárvány! A szivárvány! (A tömeg mintegy bekerítve tolja előre. Már nem is látszik a zudulásban. Csak a hangja lobog föl)
- TIZENEGYEDIK FIATAL: Szivárvány!... (Mind halkul) Szivárvány!... (Tumultus. Egy pillanatig csönd. Hirtelen) Ja-a-h-h-a-a-j! (Megint egy pillanat. És): Menekülés! Menekülés! Menekülés! (De ezt már tulharsogja)
- AZ EGYIK KOCSMÁROS: (a jobboldali kocsmánál. Órgonásan megnyult bő énekkel) Tessék!... (Zökkenés. A tizenegyediket belökték az ajtón. Még zeng az egyik kocsmáros hangja: de)
- A MÁSIK KOCSMÁROS: (a baloldali kocsmánál már fölzendíti ugyanolyan hangon) Záróra!...
- VALAMENNYIEN: (kemény énekben) Eső... Eső. (A menetek most újra a régi monoton rendben konganak tovább. Mindig tovább. Mintha semmi nem történt volna. Hátul hirtelen minden hangot tulvisítanak a gyárkürtök. A házak kapui automatás egyszerűséggel föl pattannak. Elöl még valami sötétebb lesz, mint előbb volt. A menetek monotonul járnak tovább a hidakat. Csak a hangjuk nem hallik. Azonban hátul már egész világos van.)
- EMBEREK: (görnyedten kikullognak a kapukon. Egyik ástó-kapát, a másik csákányt és bányászlámpát, a harmadik szerszámokat, a negyedik rajztömböt, aktatáskát — és így tovább: valamennyien a munka valamilyen szimbólumát viszik magukkal. Az egyik jó ruhában, a másik rosszban. De valamennyien egy hitvány, döglésig egyforma és mindenekfölött: borzalmasan nyikorgó kézikocsiba vannak befogva. Egymásután jönnek és tűnnek el a keresztúton, úgy hogy a nyikorgás fokozatosan erősödik.) (Autótűlök, később villanyesengők harsognak föl telő hanganyaggal. Elöl kopog az eső. És a kocsi is dominálnak. A gyárkürtöké a vezető szólam. Tumultus! Ezeknek a motívumoknak összéből lassan kialakul egy egységes szimfónia. A garlámpák elaludtak. A házak fölött kifakad a nap.)
- EGYIK EMBER: (lekonyult fejjel megáll az úton. Áll. És kis szünet. Majd) Szép kegyes hajnal van.
- TÖBBEN: (megállnak körülötte. Valamennyinek nehéz,
- esett feje van. Mintha valami apokaliptikus teher sulyosodna rájuk. Egyik sem veti föl a tekintetét)
- (Szünet)
- MÁSIK EMBER: (ugy mintha az előbbi folytatná. Hang is m. f.) Muzsikás hajnal.
- Ő: (némán és egész lassan megfordul. Most engedett föl először meredt szobor-póza. Hallgat. És csak néz. Némán. A borzalmas szemével!)
- (Szünet)
- VALAMENNYIEN: (dermedten bámulják. És várnak. Valamire. Tanácstalanul.)
- Ő: (mély rekedt hangon, kemény gony) Muzsikás hajnal van? ... (És megemelten, mint egy sikolyt) Emberek! —
- VALAMENNYIEN: (fölrettenten és ostobán csak állnak)
- (Szünet)
- VALAKI: (rebbenten) Ki ez? (Azonban nincs válasz)
- Ő: (folytatva) Nincs hajnal. Nektek nincs. Csak a kürtök vannak, amik hühognak. És a szekerek vannak, amik esikorognak. — Semmi! — Az eső, az eső gombolyodik mindenütt alá, mint egy unott fére a dolgok között. (És megfokozottan, mint egy haramiás vádat) Vakok! — (És ugyanugy, mint előbb visszafordul)
- VALAMENNYIEN: (az előbbi pózban)
- (Szünet)
- VALAKI: Ki ez? (Nincs válasz)
- EGYIK EMBER: (mint egy fölfelezést) Lázító:
- TÖBBEN: (már dühödten) Le vele!
- (És az öklök)
- Ő: (nyugodtan, némán, nehéz mozgásokkal megfordul. Semmi emóció. Csak néz.)
- VALAMENNYIEN: (Olvadtan elhallgatnak)
- (Szünet)
- Ő: (Az előbbiehez) Hogy ki vagytok? — Lázító? — Lehet! — Te? — Ő? — Én! — Mindenki? — Lehet! — Egy ember!... Egy fekély! (—!—) A dolgok feltárult szája vagytok!
- HARMADIK EMBER: (az ut keresztién nekirugaszkodik)
- Lázító!
- TÖBBEN: Ütni! Ütni!
- VALAMENNYIEN: (háttul) Le vele! (öklök) Le vele! (És már zudulnak is Ő felé. A kocsi bukduknak a kövezeten.)
- Ő: (fölajzoltan, széttárt karokkal) Testvéreim! Üdvözlögetek!
- VALAMENNYIEN: (mint egy roppant gyepő szorítására megtorpannak előtte. Reitenettel, mint egy rémborulat előtt) Ki vagy te ember?
- Ő: (mosolyogva, mintegy apásan a rohadásuk előtt) Azt ott meg kell látnotok! (És a kocsmás menetek felé mutat. Fantázmagorításán) Eső!...
- VALAMENNYIEN: (arra fordulnak. Előremennek): (Azonban akkor hirtelen fölvilágosodik elől. Az eső nem hull. A menetek eltűnnek. Legföljebb olykor egy-egy ember kullog a kocsmába. De mindez nagyon természetes. A nap ragyog. A szimfónia megjeleníti a tért. Hajnal van. Az egész szín egy egységes kép.)
- NEGYEDIK EMBER: (derülten, mint egy rút, nehéz ólom után) Na mi az öreg?
- Ő: ... ahogy mennek. Csak mennek. Unottan. Fölszakíthatatlanul. Ahogy mennek! Unalom! — Élet? — Élet! — Ahogy mennek. — És az eső. Az eső!

NEGYEDIK EMBER: *(m. f.)* Na nézd, hogy prédikál!...
Mi nem értünk rá öreg! Már ilyenkor kezdjük a
kocsmezést? Mi?... Hajnal van. Ugylátszik
már a fejébe szállt a kocsmá. *(Mutatja)* Mi nem
értünk rá. Mi rendes emberek vagyunk. —

TÖBBEN: *(Kórus!)* Mi rendes emberek vagyunk.
Ő: *(kétségbeesett kiáltással)* Ó, nem látjátok?!

NEGYEDIK EMBER: *(az előbbi gesztussal mutatja, hogy
a kocsmá már alaposan meggubbaszkodott az ő
fejében.)* Hát szervusz öreg! *(Nyújtja a kezét)*

Ő: *(nem veszi észre. Főntli hang)* Rendes emberek?! —
Holnaputáni ürülék vagytok!

NEGYEDIK EMBER: *(komikus)* Mi — i — i — ?...
(Más hang) Na, nem adsz pacsit?!

Ő: Bélsár! Holnaputáni ürülék! Csak kuporogtok, vár-
tok — mint egy batyúval; a sorsotokkal a háta-
tokon — a föld meggyült tomporában!

NEGYEDIK EMBER: Ha nem adsz kezét, akkor is szer-
vusz! Gyerünk.

VALAMENNYIEN: *(megfordulnak és indulnak előre)*
(Elől fokozatosan sötétedik. Az eső is kopogni kezd.)

Ő: *(egy pillanatra tanácstalanul áll. — De hirtelen
elégül dobbant)* Nem! — legalább esküdjöttek meg
— istenre! energiákra! asszonyra! pénzre! ép-
ségre! mit tudom én! Valamilyen hitesezség-
tekre, ha van még — esküdjöttek meg, hogy nem
látjátok!

NEGYEDIK: Esküszünk! *(Főlemelt ujjak)* Hát ti is!

VALAMENNYIEN: *(Kórus! Komikum)*: Esküszünk!

NEGYEDIK EMBER: Tudod öreg, nekünk nincs anyagi
dobányunk *(mutatja)* tüttüre, hogy olyan szépeket
láthassunk, mint te.

Ő: *(megtárgult, borzalmas szemével a Negyediken.)* Mi!...
*(Elől már egészen besötétedett. Az eső teljes iram-
ban kopog. A menetek újra járnak. Minden olyan,
mint a jelenet elején volt.)*

NEGYEDIK EMBER: *(ijedten elhallgat. Szobrosan áll)*
(Es épp így)

VALAMENNYIEN: *(is csettentően dermednek)*

Ő: *(müntegy önmagának)* Szépeket!... Hát nem lát-
ják?! (—! —) Vakok! *(Kis szünet. Hirtelen, szinte
az alkotás örömeivel ropogtatón, szélesen megnyúj-
tózódik. Kiáltás)* Hunaa!...

NEGYEDIK EMBER: *(elmélyült borzadályal)* Mi az? Ó!

Ő: *(m. f.)* Indulni kell. Indulni. Indulni. *(Es indul. De
egész apró léptekkel. Minden lépése nyomán hang-
ok szakadnak föl. Ezek a robajok egész a tétel
végéig kísérik a lépteit és ilyenkor belejátszanak a
szimfóniába. Apróbb szünetekkel — ettől fogva —
folyton előremegy.)*

*(Az első lépése után egy szivárvány hasad föl a
horizont mélyén. Abnormán sok színt visel. A szí-
nek közül a vörös a legvékonyabb és legfakóbb.)*

VALAMENNYIEN: *(áhitatosan, megmagasztosultán)* Szi-
várvány!

ÖTÖDIK EMBER: Ményi szín!

Ő: *(prófétásan)* Még soha ilyen vörös szivárványt nem
láttam!

VALAMENNYIEN: *(borzongva. Amdat)* Vörös?!
ÖTÖDIK EMBER: Ményi szín! Megszámlálhatatlan!

HATODIK EMBER: Nem látod?!

HETEDIK EMBER: Ó, színek!

HATODIK EMBER: Nem látod?

Ő: Még soha ilyen vörös szivárványt nem láttam!

ÖTÖDIK EMBER: *(ijedten ő borzalmas megtárgult sze-
meibe mered)* Ki vagy te ember?!
(Nincs válasz)

Ő: *(némán, nagy mennydörgő lépteivel megállíthatatlanul
megy előre. A világítás rajta fókuszódik. A szín
körülötte valamivel sötétebb lesz)*

ÖTÖDIK EMBER: *(néhány pillanatra megmererülten,
fejére tapasztott öklökkel bámul utána. Majd meg-
dultán, szinte sikolyszerűen)* Ember! te vak vagy!

Ő: Lehet!

EGYIK FIATAL: *(ujjongva, mint egy kígyóalkoztatást)*
A vak ember!...

MÁSİK FIATAL: *(kiltárt karokkal üvölt)* Testvéreim!
a vak ember!

(A kapukból és mindenünnen)

FIATALOK: *(lámpák és fiúk jönnek táncban, dalosan)*
A vak ember! A vak ember! *(Baldogan körül-
ugrálják őt)*

(A szín már majdnem sötét. Csak)

Ő: *(ragyog a fényben, amint megy.)*

FIATALOK: *(ujjongva)* Menni! Menni!

ÖTÖDIK EMBER: Hová?

EMBEREK: *(valamennyien)* Hová? Hová?

EGY FIATAL: Ó látja az utat! A vak ember a szem!

Ő: És ti vagytok az ut!

EMBEREK: *(valamennyien m. f.)* Hová?!

*(A színpad teljesen sötét már. Csak árnyak látsza-
nak. És)*

Ő: *(megy rendíthetetlenül, csak megy, mindig megnyulva,
mint az ár.)*

(A következők crescendoiban, majdnem egyszerre):

ÖTÖDIK EMBER: A munka!

HATODIK EMBER: A feleségünk!

HETEDIK EMBER: A gyerekeink!

NYOLCADIK EMBER: A rend!

VALAMENNYIEN: A rend! A rend!

EGYIK FIATAL: Szemétdomb! És mi: a kakas!

FIATALOK: *(dobogva)* Kukuriku!

Ő: *(a süllyedő színpadon már a háttérre hágtott, úgy
hogy most szétvetett lábakkal megy a házak fölött,
müntegy beleolvadva a horizontba. Az egész szín
az övé)* Ti vagytok az ut!

EMBEREK: *(valamennyien)* Hová?... Hová?...

(Es nagyon zűrös, gyors kórusban)

ÖTÖDIK EMBER: A munka!

HATODIK EMBER: A feleségünk!

HETEDIK EMBER: A gyermekeink!

NYOLCADIK EMBER: A rend!

VALAMENNYIEN: A rend! A rend!

EGYIK FIATAL: Kukuriku!

FIATALOK: Kukuriku! Kukuriku!

Ő: *(dobogva, fől szárnyalt karokkal megmarkolja a szí-
várványt és a hátára nyalábolja, mint egy rengeteg
höpönyeg. És még egy-két lépés. Elől megbom-
lottak a menetek. Jobboldalt táncosan kereknek a
fiatalok. Baloldalt belelódítanak egy koporsót az
árokba. A szimfónia! Kavargolás! Dübörgés! For-
tiszimó! És egész lassan)*

(Függöny.)

J. J.

Garma Berny

AZ IDVEZÜLTEK

— Kassák Lajosnak —

Köszöntelek a súlyosodó földekről, két fagyott kezemmel,
mint ahogy hazakerültem a széttépett vonatokon
az ég felé sandító telefonpóznák között,
köszöntelek most nagy hontalanságomból
a te nagy magányosságodba!
miben felmeredsz némán különös ablakaidon át
a csillagok felé.

Talán,
talán némának volna lenni jó,
akik tátott szájjal fordulnak a hangosan nevető fák felé,
talán jó volna vakuak lenni,
kik bukdácsolva tapogatnak a süllyedő hidakon át,
talán,
talán jó volna, ha süketek és bénakezüek volnánk,
kik muszájból ünek betömött ablakaik mögött.
Mert a hidak most üresek,
és senki sem tapogatózik azokon át vakon a tulsó part
felé

mert a széttépett utakon csak a megnyuzott fák
nyöszörögnek levagdalt karjaikkal a csillagtalan ég alatt,
és mert a városok nagy esukott szemű házai között
senki sem jár az idvezültek bélyegével a homlokán.
Csak mi!

A nagy árvaság csak a mienk,
és a esukott ajtók nem tárulkoznak megelőttiünk,
mert homlokunkon az idvezültek jele,
és az ágyak is felzokognak fáradt testeink alatt,
és ha megállunk lemészárolt tereken,
a haldokló lámpások kihimynak fejünk fölött
mert a lomha lámpagyújtogatók figyelik lépteinket,
és a bamba házigazdák vállukkal támasztják fel előttünk
megvetemedett ajtóikat. B. B.

VERS

Az idő ledobta magát az emberek közé.
Egyetlen kiáltásban ölelésre tárult a Minden.
Szívek napon sütkéreztek.
Célok felkuszta a házak falaira
S a szobákban teljesedésben ringatják magukat
Apák, anyák, gyerekek.
De az én szememben félelmes
erőt dobol a Nyugtalanság
S a horizonton abroncsokat ropogtat.
A rohanás kedve utakat kerget elém,
Szél-esend gyilkolásra mámorosítja a holnapot.
Magamért és másokért kiáltok újra.
Levegőt!... Levegőt!
Mert lángot itattak velünk
És áldott tüzek dajkáltak örök-égésre az agyunk.
S ha százszor hájas Lehetőségeket öklendez az Élet
Mí esővát dobunk a felbékült tetőkre
S erők vörző fény-csodákat futtat végig a Világon.

Herz György

HIMNUSZ

Karmazsin kakasszó átveri a Hajnalt,
Fények pergőcsigái opált játszanak,
Csönd bűg.
Viola földeken felborzong kankalin-hozsánna,
Paskoló vizek áradás kórusát orgonálják,
Hegyhát báránypárást remeg,
Határoszlopok térdre roskadnak,
Az Ember melle kidagad a zubogó Napnak
S megindul.

Aba Adám

KREATURA

Partokra alázkodó lilás Tavolok bögnek
Liliomozó kin
Meggéselt individuum dülöngél a fonákban
Cserjék sikítnak
Rimánkodó összeszaladt órák gyászt holdaznak
Kreaturásan
Fenevadként az Űrben
Kizöldült Hold köszörüli a Tébolyt.

Örvények örjöngnek
Fagyragyogó Egyedüliség
Szikrázó esontok pilléreznek
Sors cafatos istenülésben
Fölszökött félelem orgiáz
Összeszregorodott Terek selyemhernyóznak
S fehérben olvadnak a sírkövek.

Valahonnan kiszakított szívekkel inceslegnek az Űrből
Föld alól kiáltás marcangol
Hol vagy?!!
Fülek erdőket zugsnak
Köszirtet karmolnak elő az idegek
Üvöltő Ninesből.

Élesség tudatoz
Tett virít Oceánt
Kiembereznek a gyökerek
Segíts!!!
Belekábulnak a kupolák
Tehetlenség platánokat örjít,
Cél elektromoz.

Fenevad Hold alatt orgonálnak a börtönök
Vér — fagy — lilában
Tébolydák harmonikáznak
Csillagok töviskoronát rínak
Igaz végtelent bűg
Halál fölött
Föld alól összediadalmasodnak az erek.

H. H.

RÉSZLET A „TELJES SZINPAD” CIMŰ DRAMATURGIÁBÓL SZINPAD ÉS KOLLEKTIV ÉLETÖRÖM

I.

A legerősebb és legősibb emberi ösztön az életöröm. *Emberi ösztön:* tehát az emberben az embert alkotó vagy, mely életre hozta s megkivántatja vele az életet.

Életöröm: az élet metafizikája, mely minél jobban realizálódik és materializálódik egyes részleteiben, másrészt annál jobban tágul és növekszik a metafizika irányába. Külső megnyilvánulása: minden, amit (a relative vett) szabadakaratunkból cselekszünk. Minden tettek és minden gondolatnak ez a legbelső rugója: az életöröm. Mindenké — és legelső sorban a fájdalomé is. Az, amit fájdalomnak nevezünk, nem több és nem más, mint a természetes életöröm pillanatnyi kudarca. Az életörömből következő valamely akarásunk be-nem-telejesülése. Ezért nincs csak pillanatnyi fájdalom. Az életöröm örökös, mint maga az ember: apáról fiúra származik s az anyaméh megtermékenyített petesejtjétől a fizikai folyamat utolsó dobbanásáig uralja és betölti az emberi testet. Minden más, akár az ellentétes fájdalom, akár a pillanatnyi örömök kéje, akár az ebből származó kielégülések, csak másodlagosak, csak pillanatnyi maradványok, nemcsak az életben, hanem a test életében is.

A metafizikai életöröm egy a soha be nem teljesüléssel. Ennek a be nem teljesülésnek nemtudása szüli a materialisabb életörömet: az *életöröm akarását*.

Az egyik, az *első*: mely, legbelső passzív, tudattalan, de tudatosságra ingerlő. Így is mondhatnánk: az anyag lelke. A másik: tudatos, aktivitásra ingerlő, maga is aktív. Így is mondhatnánk: az élet lelkének biológiai funkciója. Az első az egész életet betöltő; a másik az előbbinek eredménye, de táplálója is egyúttal. Az első irányt és célt mutató; a másik a cél felé kormányozó mozgatóerő. Az első az erő; a másik az erő akciója.

A kettő együtt: az élet lelkes mechanizmusa.

A *plussz*.

Eredőjük: a plussz; ők maguk: a plussz; amit el akarnak érni: a legteljesebb plussz; amit élérnek: szintén plussz.

Az élet plussza.

Az élet plussza nem más, mint a produktív, az eredményeket szülő *tett*. A tettet pedig mindig az életöröm s az életöröm akarása szüli. Aminthogy nem is szülheti más, ha az embert uraló alapérzés az életöröm. Mindaz a cselekvés, ami látszólag a fájdalomból, kéjből vagy bármi másból ered, alapjában szintén csak a kudarcot szenvedett, vagy részlegesen beteljesedett életörömből gyökerezik.

Természetesen itt csak az egészséges életörömről beszélünk, vagyis arról az életörömről, amely egészséges akarásokat szül. Az általános életörömről, amely minden embernél egyforma s egy célra törekvő. Arról az életörömről, amely a hitet (s közvetve a vallást) szüli: az *emberi boldogságba vetett kollektív hitet*. Ez a hit korszakokonként lehet változó, sőt látszólag teljesen ellentétes, amennyiben hol az emberi test reális örömeiben, hol a lélek misztikus felmagasztosulásában látja a boldogság netovábbját; lényegében azonban minden

időkben egy: az ember boldogságát, az ember örömét kereső.

A kollektív hit tehát a kollektív életöröm tudatosított végcélja.

A vallás: a hit metafizikai formája.

A hit materiális formája pedig: a tett.

Tehát: kollektív életöröm és hit.

Egyszerűsítés kedvéért a kettőt összevonhatnánk, mert hiszen a hit lényege mindig az életöröm. Mivel azonban a hitnek korszakai és akadémikus története van, ahol — összetévesztve a hitet a vallással — különböző hitről beszélnek, maradjunk a kollektív életörömnél, mint az emberiség örök hitét szülő örök ösztönnél.

II.

Mondottuk: a hit (az életöröm) morális formája a tett.

A színpad (— az élő, teljes színpadról beszélünk! —) anyaga a tett, a cselekvés. Azaz: a színpad a kollektív életöröm cselekvésének megelégedése egy vízióban.

Az életörömé; és pedig nemcsak azért, mert minden cselekvésnek az életöröm a közvetett vagy közvetlen indítója, tehát nemcsak egy filozófikus tétel alapján.

A színpad az életörömé története bizonyossága szerint is.

Dionizoszi játékok

Amikor Dionizosz isten ünnepén egy-egy görög mimikus mozdulatokkal, táncal akart hódolni annak az ismeretlen erőnek, amelyet Dionizoszban személyesített meg: magának az életörömnél hódolt, hogy megismerhette azt egy istenség fájdalom nélküli személyében. Az életörömet ünnepelte — de a saját maga életörömét a szépség, jóság akciós zibongását a saját idegeiben. Formakeresés nélkül ünnepelt. Neki minden forma jó volt, akár a groteszk bakkecske ugráncolás, akár az ünnepélyes koszorútánc, mind, mert minden formát maga az érzés diktált a táncoló temperamentumán keresztül. Vagyis az érzés (életöröm) primér expressziókban robbant ki. Tudattalan volt.

Es mert tudattalan, mert csak önkéntelen expressió volt, formaválogatás nélkül: nem volt művészet. Öröm volt. Qualitative semmivel se több, mint a kisgyerek boldog kacagása egy új játék fölött — legfeljebb kiszélesültebb, emberibb.

Ósdráma

Művészet akkor kezd lenni, amikor az ünnepi táncoló rájön táncának, egyes mozdulatainak szépségeire. Amikor észreveszi a formát s igyekszik máskor is felhasználni és felhasználtatni azt. Amikor az ünnepi tánc elengedhetetlen kelléke lesz az életöröm megünneplésének s már nemcsak, mint spontán érzés-szuggesztív szerepel, hanem a jelentésével szuggesztív érzés mellett egy másik érzést is felkelt: annak a megérzését, hogy a látott formák nemcsak a táncoló érzését s nemcsak az ünnepelt istent jelzik, *hanem jelzik és jelentik mindenkinek*, minden nézőnek és minden távollevőnek az *érzést*.

Az itt végbement folyamat nem más, mint az érzésnek formába tudatosodása, ahol az érzés is, a forma is tudatos s a kettő egyenértékű. (A dionizoszi játékoknál, láttuk, az érzés tultengésben volt a forma rovására.)

Később, a formák szépségeinek tudatosodása után, magától adódott a minden művészetek előbbrevívója: a

kritika. A kritika, amely felfedezte, hogy az érzés és forma közt fennálló egyenértékűségbe líbia esuzzott. Illetve a kritikus szem rájött, hogy az érzés nagyobb, gazdagabb, mint amennyit a forma ki tud fejezni. A forma szegénységének felfedezése hozta a forma kibővítését, amiről a színpadtörténet úgy emlékszik meg, hogy a tánc mellé az istenség viselt dolgairól szóló történeteket fűztek.

Igy jutottak el a két aktor szerepeltetéséhez.

A nagy tragédia

Mindeddig csak az öröm jutott formához. Azaz az öröm spontán és elsődleges formájában nyilatkozott meg. Dionizosz ünnepe az emberek kikapcsolta énjükből minden más érzést az emberi alapérzésen, az életörömről kívül. A hétköznapok azonban mást is mutattak. Fájdalmat, kiút, kétségbeesést, testi-lelki nyomort.

Miért?

Az ember öröme van teremtve. Ezt érezték.

Az élet legfőbb kineve az öröm. Ezt tudták.

Minden ember igyekszik úgy élni, úgy cselekedni, hogy része legyen az örömben. Ezt eslekedték.

Es mégis: *akarataikon kívül* itt is, ott is felbukkant a szenvedés, kín, fájdalom.

Ha az ember nem akarja, nem keresi ezt (és nem akarta) *ki az*, aki sújtja? Kétségtelenül: egy emberfölötti hatalom. És kétségtelenül azért, mert, ha tudtán kívül is, valami olyat követett el, ami a fölötté álló hatalomnak nem tetszik.

Az élet örömet kereső gondolkodó ember tehát egy hithez s a hit metafizikai formáihoz, a valláshoz fordult, hogy kielégítő feleletet kaphasson a kérdéseire, melyekre a hite materiális formában (a cselekvésben) nem talált magyarázatot.

Itt kapcsolódik össze a hit metafizikai és materiális formája.

Életöröm és cselekvés. Hit és vallás.

A vallás párhuzamosan haladt a drámával. Mindkettő formát keresett, mindkettő igyekezett minél jobban tökéletesíteni a formáit, hogy minél tetszetősebb legyen, tehát minél könnyebben férközhessen az emberek gondolkodásába.

A hit erkölcsöt szül. A vallás kibővít, akadémissá teszi, törvényé emeli, az erkölcsöt. Az erkölcs aztán bevonul az emberek gondolkodásába, hogy azokban igazolja a vallás alapmotívumát: itt a görögöknél a végezetet.

Es ez, a végezet lett az erkölcs, a vallás, az általános élethit egyedüli magyarázata. Ez adta meg a dolgok történésének dinamikáját.

Ami történt, azért történt, mert ez akarta. És viszont, ami nem történt meg, ami nem teljesedett be az életöröm akarásából — azt is a végezet akarta.

S az életöröm pozitív dicsőítése helyett — ami idővel kezdett már bizonyára egyhangú és unalmas lenni — az életöröm negatív dicsőítése lépett színpadra. Tettekkel bizonyítása annak, hogy aki szembekerül a végezetel, bármennyire akarja is az életörömet, fájdalomban lesz része. Ez a büntetés. Tehát: legyünk jók, erkölcsösök, mert csak így érhetjük el a legfőbb jót, az életörömet.

Az elindító főmotívum mellett most már két másik motívummal gazdagodott a színpad: a végezetel, mint mozgató és a büntetéssel, mint passzív erkölcsi motívumokkal.

De ez a két motívum itt is, valamint az életben is, szoros összefüggésben maradt az életörömmel. A végezet volt az életöröm metafizikus ura és irányítója, a büntetés pedig az egyén életörömének korlátozója s a kollektív egység felé terelője.

Kollektív egység: világszemlélet.

A világszemlélet egységének bomlásával bomlik a tragédia is.

A színpad maga, a hit, az életöröm, kezdi elveszíteni azt az egészséges materiális látószöveget, amelyből a földi életet látta s kezd a misztikum felé elkalandozni. A hitben egyre több és erősebb lesz a forma, a vallás s egyre kevesebb a tiszta meggyőződés.

S az egészséges életörömből valami bizonytalan keverék származott. Az individualizmus finomkodása, formákba fulladt örömtelen öröme.

Keresztény dráma

A kereszténység reakció a beteges individualizmusra. Világszemléleti javulást azonban csak részlegesen hozott. És csak bizonyos szempontokból.

Hit: s mint minden hitnek, ennek is formákra, valásra volt szüksége. De — ellentétben pl. a görög hittel, amely a teljes hanyatlás koráig megtartotta felsőbbiségét a vallás felé — a keresztény hit elejétől kezdve a vallásban kereste és találta meg erősségét. A vallás formái szépségeiben, misztériumaiban: mert önmagában tarthatatlan volt.

Tarthatatlan: mert emberietlen.

Emberietlen: mert a legemberibb érzés, az emberi alapérzés ellen irányult.

Az életöröm ellen.

Az élet hite helyett a halál hite; s az élet öröme helyett a halál örömeben keres vigasztalást.

Ez a hit a vallásban nemcsak a metafizikus formákat kereste, hanem metafizikus formává akarta átszellemíteni magát a lényegét is. Az életöröm természetes akarását, mely mindig materiális valami, átsikkasztotta a metafizikába, „tulvilág” a „halál utáni élet öröme” akarásába.

A keresztény szellemnek nem volt életöröme, nem volt életörömet-akarása s ezért nem volt színpadja sem. Amit keresztény színpadnak mondanak, az vagy nem színpad (ilyenek a passió-játékok, misztériumok stb.) vagy pedig nem a keresztény szellemé.

Nem a tiszta keresztény szellemből született, hanem a keresztény embereknek, a keresztény hit mellett továbbélő élethitéből, amely élethit soha le nem gyűrhet semmiféle alkotott hit, semmiféle vallás. (Ez a keresztény vallási formák közé szorított élethit válik cselekvéssé Shakespeare tragédiáiban is.)

De nem is lehetett a keresztény szellemnek tragédiája.

Mondottuk, hogy a keresztény hit teljesen feloldódott a vallásban: tehát a dogmákban, formákban. A dráma (a teljes színpad) pedig a hitet csak elsődlegesen, mint kollektív alapérzést fogadja el elindítójának és moz-

gatójául, nem pedig másodkézből, formákon, dogmákon keresztül. Mert a dráma (a teljes színpad) önmagában is egy vallás; vallása (tehát formalehetősége) a hitnek, a kollektív életörömnök, mely a színpadon a legelőbb formájában, a eszelekvésben nyilvánul meg.

Polgári (individualista, romantikus stb.) színpad

Amíg a keresztény szellem formái bilincsei tartották össze a világ szellemét, addig — ha nem is volt szabad tere az egészséges életörömnök — volt valami egység, kollektivitás az emberek gondolkodásában. De amint lazulni kezdtek ezek a bilincsek, a vallás hatalmának gyöngülésével, széjjelhullott az erőszakkal összetartott egység is. Most felszabadulhatott volna az életöröm. Fel is szabadult — részlegesen.

Itt is, ott is szét pattant egy-egy forma, amely leztorította s az emberek első sorban az antik (görög) életörömhöz akartak visszatérni, mint kipróbált, biztos valamihez. (Klasszicizmus.) Csakhogy a keresztény miszticizmustól megnyomorított agyvelők nem tudták meglátni a lényegét a maga valóságában, csakis a formákon, dogmákon keresztül. Ez az életöröm pedig merőben formalizmus volt.

A többi részleges felszabadulásnak legnagyobb részét az volt a hibája, hogy nem voltak forradalmi felszabadulások. A forradalmi felszabadulások pedig részint nem voltak általánosak (tehát mindenre kiterjedő, általános forradalmak) másrészt pedig nem voltak általánosíthatók se (tehát a tömegekre átvihetők).

A legnagyobb hiba azonban ott volt, hogy a keresztény és feudális szellemre következő szellem — a polgári ideológia — megalkuvásból született s már gyökereiben korrupt volt.

Es ez a korruptság jellemzi minden egyes „világszemléleti“ kinövését is: A szentimentális és kényelmes romantizmust, a felületes impresszionizmust, a vak individualizmust, az individualizmusból kifilozofált miszticizmust és metafizikát, az elfogult naturalizmust és végig az összes neo- és ultra-izmusokat, melyek mind a „világszemlélet“ alapjából indultak ki s „új világszemlélet“ akartak alkotni — megalkuvással.

A régi formák kifancításával, elnagyolásával új formákat teremtetek s azt hitték, hogy ez az új forma új lényeg is.

Bonyolult kerülőutakon kerülgették a célt, holott a legegyszerűbb, legegyszerűbb utat az őszinte megismerés, a formákon túli meglátás útja elvezette volna őket a célhoz — önmagukhoz — az életörömhöz.

Korrupció, rövidlátás s a formák túlnajszolása.

Igy nem lehet élethit teremténi, se megtalálni az elvesztett.

Hít nélkül pedig — üres színpad.

A polgári korban nem is volt.

Ami az üres formajátékokon, élettelen formautánczásokon túl értékek nevezhető, az se végleges érték. Az is csak keresés, kísérletezés, próbálkozás, filozófiai, kritikai átgondolásokon és művészi megérzéseken keresztül.

A hideg kritikai módszer természetesen nem vezetett célhoz. Az intuitív megérzések pedig nem voltak elég erősek, elég — *forradalmiak*. Talán nem is a művészek hibája volt ez — inkább a koré. A polgári koré,

amely annyira ráfekszik beteg levegőjével a benne élő jobbra kiváncsi individuumokra is s annyira elzárja megérzéseit elől a megmérgezett kollektivitást, hogy a művész tudattalanul is összeblapul, kétkedőbb lesz. Az alapjában esetleg erős és egészséges hitén ott imbolyog a kor tántorgó alakjának árnyéka.

III.

Ez után: a korszak után, ahol az örömet az egyes, részleges formamegnyilvánulásaiban keresik, ahol tehát nincs tudatos, kollektív életöröm, csak egyes izolált örömek vannak és ahol már végigpróbáltak és általánossá kiáltottak minden lehető örömmegnyilvánulást (formát) ezután csak az érzébeli teljes anarchiát jósolhatnánk. Olyan anarchiát, ahol semmi sem öröm, mert minden csak pillanatnyi és minden „öröm“, mert minden a szabadakarat pillanatnyi szeszélyéből születő. Hogy ehhez az anarchiához már nagyon közel állunk — fölösleges bizonyítani.

De viszont, hogy a teljes anarchia még se fog bekövetkezni, arra nézve van — most már élő — társadalmi biztosítékunk.

A szocializmus eszméjének diadala, a kollektív individuum végecéllá erősödése, az anarchikus ember felszabadult világszemlélete — s a gazdasági alap, ami mindezt lehetővé fogja tenni: a kommunista társadalmi rend.

A kommunista rend, amely minden embert egyformán akar részesíteni a közös, legmagasabb és legtisztább életörömben. Hogy ne legyen az életöröm kasztok, rendek szerint, törvények által formába tördelt ál-életöröm, hanem csak egy és egységes öröm, amelynek *megvan a maga egy és egységes formalehetősége, s amely maga teremté, a maga lényegi tulajdonságaival, a törvényeket, az erkölcsöt.*

A hitet és a vallást.

Kollektív, szociális hit kell és kollektív szociális vallás.

Es csak akkor, ezután gondolhatunk arra, hogy igazán megvalósíthassuk az igazi színpadot, az életöröm színpadát: — az életöröm vallási formáját.

Mert:

a színpadhoz tömeg kell: olyan tömeg, amelyből született az a színpad,

a színpad nem teremt hitet, mert nem agitál és nem agitálhat, *hanem demonstrálja a hitet, mert a hit egyik formája!*

Ez a tömeg most még csak elszórtan van meg. Ha ez az elszórttság egy helyen tömeggő verődik (egy világszemléletű, egy ideológiájú tömeggő) önmagától fog megszületni az életöröm színpadja.

A gazdasági forradalom az első lépés.

A lehetőségek megteremtője.

A második lépés: *az ideológiája revolúciója a gazdasági konszolidációban.*

Az ideológia: a hit és életöröm kollektív forradalma; amellyel mi is odarobbanhatunk a magára eszmélt tömegek elé: mi — az életöröm teljes színpadja.

Macza János

MESE

a patikusról, a kékfejű csöbrökről, a tüzről és a tányérszemű kutyákról

A kék kupolák alatt már csak a zenélő patakok vrágoztak.

Ejjeledett.

Barmok rubintos szemeiket áthimbálták az erdők kerítésén.

Itt lakott az árbóctalan város.

A horizonton épp akkor vonultak el a zöldszemű zsiráfok.

Nagy háromszögek alatt, elsüllyedt ablakokból maszkos emberkéek fűrtösödtek az értelmetlen éjszakába.

A dombok felől egy kipukkadt trombita zengett a sonkátlan kémények felé.

Olykor lámpiónok sompolyogtak fel piros szemeknek.

Dárdás emberkéek felszarták a tolvajtalan utcákat.

Egyhelyütt lobogott a tányérszemű templom.

Másfelé az asszonyok a muzsikaórás koresmák elé bárgyították a meztelenségüket.

De mindenfelől kaviestalan síkok heverték egymásra.

Es énekelt a esőnd

és szagos akácot esszőtt a városra.

Csak a patikus ült a kékfejű csöbrök közt.

A tűz szép orgonasípkokat épített.

A sarkokban figyelő kutyák szolgáltak.

Es olvasta a tüznek, a kékfejű csöbröknek meg a tányérszemű kutyáknak:

A parázbőrű utakon ő vándorol a görbe sparhert-esővekkkel.

Meleg folyamok köré sirják a földek könyöklőit.

A kékfejű csöbrök erre még jobban megdagadtak.

A tűz már átszarta a tetőt

A kutyák szemei beletágultak az örömbé

S ő csak olvasta a fekete bibliából:

Minden örömtelenségben sziget a teste

Minden kiáltásban benne hever a nevetése

Asszony! Asszony!

A tűz akkor már reggelt orgonált a hegyek mögött a kutyák megeukrozták a nyelvükkel a lobogó tenyerét

s amint a küszöbre állt a titokzatos edényekből összehorult a pubertásos háttér:

zöld vizesésben a nevető, vörös száj.

A pincékben akkor már újra ezüstlő dugattyúk szaladgáltak, hajók habosan sikoltoztak az üvegeszű folyókon, minden szikrázott, dohogott, elindult.

Csak ő állt a küszöbön mérhetetlenül és boldogan.

Es semmit sem látott.

Nem látta, hogy az utakon végtelen folyamban vonulnak a testvérek, fedetlen fővel, és nincs előttük zászló.

Nem látta az anyákat a kimázolt villamosok alatt nevetgélni magzatjaik hajfűrtjeivel.

Es a tereken a pufók gyermekük helyén nem látta a gépfogyverek kanóciát.

Mert az asszony akkor megette a világot

és megfogyatkozott.

Es nem bővült meg a világ az asszomnyal.

S akkor így szólt:

Menj! Én az élet lényegét keresem s te tócsának fekszel elém.

Es visszament a halálos cellába.

A tűz újra visszakiécsinyedett.

A kutyák szemeibe újra elfért a tér.

Az edények száján az anyag.

Kint a zsiráfok újra belemeneteltek az estébe.

Es senki sem vadította a szivattyukhoz a tejálmú polgárokat,

mert a patikus csak a tüznek profétálta, a kékfejű edényeknek s a tányérszemű kutyáknak:

Uj! Uj! Uj!

Es aztán még mondta:

A sínek között ő a karmester.

A föld keresztmetszetét cipeli a fejében.

Belép a térbe és a tér kitégul,

tenyerén a fény, a tűz és a vas,

tornyok versengése, földek kövérése, az öröm színei az ő előzködése.

Már újra a küszöbön volt. Boldogan nézett szét az erjedő reggelben. De im, csurgó fekete földdel a kezében eléje görbült a férfi:

A sötétség, a munka, a család!

De ő csak nem látta a jégesapos fedelek alatt az éhes gyerekszájakat.

Nem látta a bányákban a zokogó menetet a talicskás halottak mögött.

Es nem látta az elevátorok karjain a véres emberzászlót.

Csak mondta neki is:

Menj! Én az élet lényegét keresem s te tócsának fekszel elém.

Es visszament másodszor is a halálos cellába és mondta a tüznek, a kutyáknak és a csöbröknek:

Uj! Uj! Uj!

Es aztán még, mondta:

Mert ime sár a lelke, miként a templomai körülötte

mert ime asszony és férfi

és másfelé utakon menetelnek ők

és valaki kiütötte a gyertyákat a kezükből.

Ujra esőnd lett.

Kint a dolgok újra belemeneteltek az estébe.

De ime harmadszor is reggeledett.

A hegyek mögül trombitásan feljött a nap. S a tűz, a kutyák és a kékfejű csöbrök átlépték a küszöböt.

Elöl a kutyák, a tűz és az anyag

és mögöttük ő aranylő kezekkel.

A tűz már kiért a mezőre és eléjekertesedett

a kutyák hidat feküdtek az árkokon

az edényekből kék oszlopok nyújtóztak az ég alá

mindenfínen zenekarok zokogtak

a mező zöld szőnyegén pedig jött a nagyfülű

kovács és az anyátlan szolgáló karján az Emberrel.

Es mentek egymásfelé.

A nagyfülű kovács nevetett és a nap...

Az anyátlan szolgáló sirt a hegedükkal...

de ő elvette az Embert

és felmutogatta a térdeplő világnak

a kemény, piros testét,

amint fürdött, sirt és nevetett a fényben.

Barta Sándor

A VIGASSÁG RAPSZÓDIÁJA

Vigasság buggyant fényesen
és vígan most, hogy tragédiák feketéje tornyosul minden
útszélien táncos lábaim elé:

Tagadni indulok!

Vigasság: az aktivitás: a van,
a meleg törvényű energia,
növény-milliárdok zöld hékessége
állat-milliárdok vörös tusája,
állat-vörös lüktetés növény-zöld fejében:

az ádámszörű, bonthatlan öröm!

Vigasság volt a jöttöm
s hogy roppantá szökkent az ébredés,
roppantá gyúlt a vigasság velem.
Ha felgáncosodtak írott s muzsikált skrupulusok:
Betű-méla tévelygésekre
mindig felzúdult a vigasság-vitriol.

Most minden rongyból tragédiák nőnek
s ezer sötétben egy tagadás-baltám a fény —
de nincsenek tragédiák:

szférák és agy-rekeszek egy-dinamizmusán
fakadt
minden kezdetből összetett
átlámos víg kezdetem van velem.

E. E.

KIVETETTEK SZAVA

Mi vagyunk minden út tetején.
Nem vettétek még észre, hogy nincs sima út?
és a mi éhségünk gunnyaszt
minden emelkedés legfelső fokán?
És amiért vakok vagyunk,
látunk kell a völgybe guruló forró kenyereket,
amelyek nekünk csak cigánykereket hánynak
és amiért süketek vagyunk,
hallanunk kell a völgyben felharsogó hegedűket.

A mi éhségünk vibrál reszketően a csillagokban.
Azt hiszitek talán,
hogy a szerelem képes tüzet gyújtani
a csillagokba?
Csak az éhség. Csak az éhség
A vak, a süket,
amey kibontja az éjszakák
fénylő és zengő testét.
Hidak sovány lábát
ájulatba öleljük,
mi, akiket bűdös krajeárokkal

dobálnak meg
az útszélre sövénynek ültetett éji nimphák.
Az életünk már csak szakadt és piszkos gunyánk
és ezt a gúnyát is mahoInap
egy küszöb kemény kövére kell vetniük,
de mi látjuk a templomok előcsarnokát
és beléphetünk a tágas szavak értelmébe,
mert nincs a lábunkon
szép és hívságos saru,
amit szégyelnénk levetni.
A mi éhségünk glóriázza a szenteket,
bizony, bizony, még őket is a miénk.

J. J.

VÉSZKIÁLTÁS

Testvérek! . . .

itt
ijesztő hegyeket esucesoz az éhség
és gyilkosok tobzódnak
a füstös ég alatt

Óh!
mi
nehányan
tornyokat zuznánk!!!
de véresre vernek itt
minden igazkezet.

Borzalmak dobolnak a fileinkben.
Szemeinkben koldusok sirnak.
Munkások torka fojtódik belénk.

És így rozsdásodunk.

Fejünk fölött posztolnak
a fehér gyilkosok.

De
En En En
felétek kiáltok:

Szétvertek!

Munkások!

Jótestvérek!

Magyarország béreceiről
százvezrek könnyöcseánja zuhog.

F. F.

MEGISMERSZ

Te ismeresz engem a vizek ízéről
 s mikor a szárfolyó esték
 kék sátozt szőnek tekinteted elé
 vagy mikor a reggel feltakarja
 napok teremté meztelenségét
 és a gyermekek szájából
 kihull az anyamell bimbója
 párázó állatoktól sugárzik
 a teremtes forrósága
 és a társzerekek jókedvű dübörgése
 felborítja a halottas kocsikat
 te ráismeresz
 az esték színeről
 a reggel hangjáról
 a gyermekekről
 és a esőerdől
 ami aed eregeti a hangok értelmét.

Te ráismeresz majd
 mikor a kitejesegett nappalból
 nozzádvdvanderomnak a házak
 és az összejegődzott színek szemeidbe lopják
 a látás igalmat.

Te ráismeresz majd
 mikor a hegyek harmóniája
 testvérré öleli az emberek akaratát
 és az elfelejett mérekek
 ebrossák öleli a látások magasságát
 a mélységet és a távolságot
 mikor kibontott tekintetedben
 új pályába kezdének a bolygók,
 megrészegült emberek
 elfurancigálják a napot
 mikor már csak a te sudárbanótt tested
 rugyog a dolgok értelme fölött
 és az emberek nevetve temetik el halottaikat.

Szemes mozákba verődik az órák mulandósága
 egymásba oltkezett évszakok virrasztanak
 a szülő asszonyok fájdalma fölött
 a tér felhút buborékja szétpattan a prófétáló úrben
 s mikor már tebenned felel a káosz kérdése
 te megismeresz engem.

D. D.

AKI ELFEKÜDTEM AZ ÁRNYÉKOMBAN

1

Aki elfeküdtem az árnyékomban, nem mertem segítő
 hívni, most örömbé hívtam a könnyeim és puhára
 parnáztam gondjaim a felé kívánczolásban.

Lány voltából épitem a tisztaságomat is, gyönyörűt hívni
 ebben, hogy a megváltóm és oly rossz volt
 egyedül és oly jó, hogy oly külön és neve van,
 hajának színe és a szeme okos.

En csak benne élem a magam mozgását, de ő önmaga élete.
 Memnyivel különb nálam. Kivánczolásom minden lépése
 engem emel és ha ketten vagyunk, velünk egy az
 egész világ és ő adja a verseimnek a szavakat.

2.

Lány, akit eltávolított a kilométerek egymásutánja, lány-
 örömbé csókoltam a fiatal világot.

Mi leomlasztottuk a hegyeket és leszűkítettük a sínpá
 fonalát. A két szánk között nyomorog a szav
 és a hangunkat csak mi magunk halljuk.

Körülottem az asztal, a pincér, a gyáros, a tea és
 tinta, öt egy nagy fotel, könyv és öregek besz
 utaztatja a csöndes végtelenben.

Bennem már nincs semmi más, csak az ő házuk és le
 tőségek fölé párnázott szeme, holott ugy tu
 hogy velem csupa hinta táncol.

Es mert ő a tizennyolecves, kibem vidám a világon
 redés nem ismerem a szájút, hiszen ő a festvér.

Szeretném az embereknek adni, hogy az elindulás
 egymáshoz kapcsolódott és hogy minden em
 általa él bennem.

3.

Szégyenlem a szavaimat és büszkén hordozom a me
 lenségem előtte. És adni szeretnék.

Az életem épitem, ellakjon benne és a félénk vágyan
 csak szavakat páráznál elé, holott minden az
 enyém.

Az enyéme a bűneim és óvom őket, kicsi palántákat.

A számra feszült csalódást is magamba temetem, hogy
 virágos legyen a szeme vidéke.

Mert vezetni akarom, nézze meg az Istent.

4.

Ajándékot repítek felé, Öröm ígérkezés!
 Mászkal a messzi: ő és én, a szél, a szó, a fény az

Súlyos a nincs. All a zaj. Bilines a lépés.
 Katona-mars. Hajnal. A semmi. A tovább.
 Tüzet, hogy fájjon!
 Sebeket!

A vérbe feszült ujjak közt simogatás puhul,
 a robajok alatt panas. Vad folyópartok alól indát szed
 az Idő.

Tovább, bokám harapja az állás:
 Valamit!

Mihályi Ödön

VERS

Reggelembe estét árnyékol a közelséged :
este és te!
majdnem egy!

Félhatkor ezüstöt záporoz a reggel
tudom
kell
mégis:

nyomorék későnkélek meredt estvonalakat szarkaló-
báznak arcomba.

De!
nemcsak miénk a kerek mező
ha lihegve égbenyúl a jegenyékkal
s a pocsolyában a formátlan fehérséget
látta más is.

Láttál te mást is sírni!

A hold kifordultan borzalmat esonózott a centrumunkba
bizonyítgatta:
másnak is belemarkolok még a kezébe:
csak vérszegény ma vagyunk!

Holnapramelegedő véreimből nem csapolhatok beléd
és te is rádöbbenen fogtad le ütőered száját.

A most irama ekkor majdnem holnappá rohant
de a tegnapiak rémült homlokkal utánunk mentek.

Milyen jó
hogy globuszokkal játsztam gyerekkoromban
és, kék sineken vagyok lokomotív!

Tudom mondani:
Festvér! Ember!

s csak néha bieszklik asszonyossá a hangom.

C. C.

GLÓRIA

I.

Kidobta magát az ásitó, sötét parabolába és forgásba
lendült a tengelyen:

Hajrá-hajrá: Fehér egérke:

és a bátyja puposan táncolt a Hold körül.

Egérke-rózsácska.

Fölköhécselt az anyja és a hugai hervadtan a takaróba
hajtak.

Hop-hop-hop.

Az öcskös könnyesre ijedte a szemét.

A nyitott ablakon bekajdászott az éhség és beáitott
egy templom.

Harangok kalimpáltak és kórus zengett a csillagok felé:

Itt jön O! Itt jön O!

Levágódott a rétre és megreescent alatta a fű.

Levegőt!

ezt ő ordította.

Levegőt!

Visszhangozta az agya.

Levegőt-levegőt

harsongtak a fák; a baglyok:

Kukuk-kukuk

de szikkasztotta a torkát és keresztként feküdt a csönd
alatt.

II.

Szemei tűzben karikáztak és a pálinkaszag a tudóján
hevert:

Gyáva kutyák!

Nem; megyünk utánad.

Es a fatuskók masszává ölelkeztek vele.

A kezekben meggyulladt a szesz és öles lángok világi-
tották az arcokat.

S kigyulladt a kotexma és százak harsongva uccára
dobták a vágyukat!

Kenyeret!

Kenyeret!

Es redves lebujok öblögették a rongyos hangokat.

Es ő rohant. A massa utána és valahol nagy ház hevert
a parton és fölötte fény:

Az anyja véresre köpte a tetőt és hugai száru imát
áhitott a láz:

Kenyer! halleluja!

A fáklyák megálltak:

Gyujtsátok föl!

Gyujtsátok föl!

Kövek cuppogtak a vízben!

A bátyja nézte!

Nagy fekete felhő volt a ruhája és a Hold, a Hold
az volt a pupja.

Egérke-egérke!

Hi-hi-hi-

Ez nem a teljesedése volt.

III.

Ablakokból kihajoltak a fejek:

óriási kenyerek:

és puffogtak a kövön

és fehér volt az éj és lobogtak a kövek; de mellettük
sötétben ijedre meredtek a házak.

Tovább-tovább!

De csak kevésnek kopogott utána a lépte.

Es az öccse megfogta a kezét!

Nekem is — nekem is!

és már csak ketten rohantak!

Tovább-tovább!

de mosolyogtak a házak és az ablakból hulltak a fejek,
mázsás kenyér!

Nekem is = nekem is.

dombbá nőtt a síkság;

és följebb és hegyre.

Tovább-tovább!

De megbicsaklott a térdük és elhamvadtak a lángok.

Megálmodott zöld mező elrohadt előttük.

Naptekintő arcok lent túrtak a porban.

Hiába-hiába:

Egy szikra utánukslant

vörösbedültek a fák

s ők álltak közöttük.

Ő meg az öccse.

Felettük az anyja, a hugai és sirtak.

Nagy fekete felhő; a bátyjuk s a pupja a Hold

Nekem is — nekem is!!!

Csudásra vált arcuk a hangok felé fordult

Cserepbehullt lelkükből kitortek a fények

és fejük körül kigyult a glória.

Pár Nánior

A TÖRVÉNY

A törvény mibenlétéhez, lényegéhez, végleges érvényű formájához akarunk eljutni.

Szó, ami kifelé jelenti a polgárok életkeretét, a felemelő jogrendet, mindazt, ami köznapi dolgok adminisztrációját teszi: befelé jelenti az igazi élet normáját, minden utak megmozgatóját, magát a kérelhetetlen erőt, aminek minden engedelmeskedik.

Mert ninesenek egyazon fogalmat egyazon névvel jelölő és mégis külön lényegét felölelő értelmezések. — A dolgok látszólagos dualizmusa csak a felületesen nézőt ségíti ki, aki objektíven, a megismerés igényével vizsgálódik, többet kíván tudni a minden végső összetartozásáról.

Az élet bármilyen vonatkozásában ejtjük is ki a törvény realizálásba kényszerített absztrakt fogalmát, mögötte feltűnik a kérelhetetlen egynek víziója.

Nagy, ritka pillanatainkban sikerül tudatosítani ezt a látszómodot, ilyenkor megvilágosodik előttünk minden. Energiával telített akarásainkat átfűti a nagy horizontu megértés és átértés, ami közvetlenül a legnagyobb Jónak, a legnagyobb forrásából ered.

Ezen az uton, mikor nem a dolgok hétköznapi jelentését tartjuk véglegesnek, mikor a keresett intellektualizálással nem elvakultan mögéje nyulunk az életnek, hanem magukon a dolgokon és magukkal a dolgokkal indulunk s visszavezetjük őket a kezdethez, illetve a véghez, a legfőbb eredőhöz, az egyetlen egyhez:

akkor legalább is képzeletünkben eljutunk az ideális életformához: Harmóniához.

Ne kössünk az élet változó arca mögé oldhatatlan eszméket az intellektus érdekszálaiból, mert sohasem a nagylépű tudós atituderől van szó, hanem a tele életről amit egyetlen realitásként adódott, végigjárnunk.

Nem az impresszionisztikus külső történésről beszélek, mert hiszen a történes reprezentatív megjelenési formája sem más gyengén sikerült fotografiánál, ami a láthatatlan arca szubstanciáról készült.

Igy a törvény is.

A kezdet és a vég, ez adja leginkább az élet, a dolgok megközelítően helyes perspektíváját.

A törvény fejlődésének utja ez a kezdet.

Törvény?!

Képzeljük az első ember ösztönös magarájledését. Minek a törvény?

Feleljünk kulturaffinériánk hangján:

— A törvény az ember tudatosságának utat jelző mérföldköve. —

Most egyetemessé válik a kérdés:

— De mire mindez? —

— Az ősember tudatnélkülisége abszolút tudatosságot jelent. —

— A semmi — minden —

— Ez nem nirvana, hanem a legmagasabb forma. —

Igen, de az ember sohasem volt teljesen tudatnélküli, tökéletes szubstancia.

Az alma-legenda, a mi látszatlétünk értelme.

A mi tragédiánk.

Számunkra léteznek szenvedélyek, léteznek indulatok s ezekkel szemben csak egyetlen fegyverünk van és ez a fegyver legtöbb esetben ellentünk fordul.

Ez a törvény.

Nem az indulatok kívülről való megszorítását gondolom, hanem relatív szabadságának biztosítását az ember tudatosságának arányában.

A törvény

lehetne az a hid, ami minden megáradt folyón átsegíthetné az embert,

A törvény

lehetne az az elementáris hatalmu jó szellem, aki minden tornyos akadályt elsöpörne a föld színéről,

A törvény

az a rugó, amin életünk biztonsága megfordul,

A törvény

az a vezető, amin saját tudatosságunkat mérhetjük,

A törvény

minden pozitív érvényű cselekedet forrásává vállhatna,

ha minden és mindenki a törvényel azonosíthatná magát mindvégig.

Az ember utja egyuttal az igaz törvény utja is.

Minden lépés, ami az emberen belül és kívül a törvényben történik, egyszerre kell, hogy történjen.

Ez volna az ideális állapot.

Az ember tudatosítása lépést halad a törvény tudatosításával, mert az ember csakis a maga tudatossága szabta törvényben tud élni.

Ha alatta van — ha felette van feltétlenül belepustul.

Ez a kezdet.

* * *

A vége

semilyen érzéssel nem érzékelhető, maga a megnem-mérhető, a megnemlátható, a megnemhallható, a meg-nemfogható, maga a végtelen, az ember konzekvencia nélküli etikája.

Ebben az atmoszférában leszűrődik minden körülmény, minden esetlegesség, minden látszat, minden hatás, ez a törvény és az én felszahadulásának időtlen pillanata, ahol csak pusztá létezés van, létezés, aminek formája végtelen.

Ez a végtelen létezés magába ölel mindent, testet és lelket, fizikát és metafizikát, ő az abszolútumok abszolútuma, a királyok királya.

Abszolút etika csak itt létezik.

Itt eliminálódott a törvény. — az irányítóból, a szabályozóból, a vezetőből, a párhuzamos fejlődésből maga az élet áll össze, vagyis a törvény egyvonalúsága itt belefut egy szélesen elágazó, egyre gazdagodó, folytonosságában is mozdulatlan valóságba, hogy a maga tudatosága erején széles etikájúvá gazdagítsa az életet.

Ez egyuttal a hit és a meggyőződés miéértje, a hit és a meggyőződés története.

A törvény végső eredménye a végtelen s ez a látványlag irreális valami és a benne megfogózott hitt, a törvény ereje.

A meggyőződés a pattanásig feszülő izmok játéka, ami nem tűri az alacsonyabb nivójú törvény erőszakos szorítását.

Mindez történik, formálódik a törvény, az élet, az individuum fejlődésének útján.

De ez a hármast ut, csak előkészület csak gázok, csak átmentő ahhoz az utolsó nivóhoz, ahová elérkezeten nincs visszapillantás, nincs ut, nincs kezdet, nincs múlt és nincs jövő, csak a folytonos jelen változó gazdagsága.

* Az igazul élő ember, aki észreveszi a világ létezésének relatív voltát, nem akad meg az első döbbenetben, nem áll meg az első csalódásnál, hanem okosabban irányított szemekkel küzd, harcol, hogy a maga létének felemás állapotát sok süllyedés és emelkedés után felsegítse olyan magasra, ahol a legtöbbször által feleslegesnek vélt értékek nagyhangú skálákká bővülnek az élet egyetlen igazságában:

az etikában:

Hogy ezt a találkozást elősegítsük, minden ember induljon el legmélyebb maga-magához és lobogtassa testvérei felé a magasabb törvényt elindító és mindig

diadalmas zászlót, a jóságot, mert az élet egyetlen értelme a jóság!

A jóság maga az örökkévalóság, nincs kezdete, nincs vége: folytonos.

A jóság az élet pozitív oldala, ami itt történik, az minden időre érvényes.

A jóság minden akció szülőanyja.

A jóság maga a tett, mert minden igazi tett végső motívuma a jóság.

A jóság maga a küzdelem, mert harcol a megablók ellen.

A jóság az ellenállás, mert nem tűri a hit dogmákba szorítását.

A jóság erős hadieszköz, egyetlen fegyver az igazak lelkében.

A jóság minden velünk született ösztönünknek forrása.

A jóság tehát a szerlelem forrása is.

A jóság minden eredendőnek atyja.

A jóság a napi vegetációt történelemé élesíti.

A jóság megtisztítja az embert a véletlenektől.

A jóság a legerősebb ösztönzés.

A jóság megalkuvás nélkül mutat a végső állomás felé, a végtelenbe.

A jóság maga az élet, mert csak az nevezhető életnek, ami az ő jegyében áll.

Eljünk, tudatosítsuk az életünket.

A törvény né a kívülről nézés eredménye legyen, merész ritmusokba kell felfokozni, hogy mélyen és bensőlegesen ölelje át az embert, s minden erejével segítse, hogy elérkeztesse ahhoz az artikulálatlan kiáltáshoz, ami első örömhimnuszunk lesz a magáhozváltott ember elé.

Kovács Kálmán

PROPAGANDA

1920 május 1.

Magyarországon a gyökeres társadalmi változást hirdető pártokkal együtt előlünk is felszagattak az összes sineket. De mint ahogy nem lehet a kisiklott pillanattal egy törvényszerűen megvalósuló új gazdasági rendet agyon-ócsárolni, ugyanúgy nem üthetik agyon az irodalom és művészet otthonmaradt „keresztényei” sem, az újkulturát.

A forradalom él. Bennünk és velünk. És ha bebörtönzött arénákból is, velünk a fiatalság irányba lökött erejével és a hit bokros tisztaságával. Akik közülünk az abszolút betűvel jelzik irásukat, azok vadahonnan az ablaktalan cellákból, pincék buvóiból küldik erre felé „reménytelen” sorsukat.

Legyen. A harcot végig kell harcolni!

Olvasóinktól és barátainktól most *kihangsúlyozott támogatást* kérünk. Anyagilag és erkölcsileg.

És pedig: Lapalapot létesítettünk. Mindenki adjon tehetsége szerint.

Új előfizetést nyitottunk: egy negyedévre 30, félévre 60, egész évre 100 korona. Cseh-Szlovákiában 15, 30, illetve 50 cseh korona.

Folytatjuk pártoló tagsági jegyeink kiadását: egész évre 200 K, illetve 100 cseh korona.

Aki az új világrendben a bő kenyér és a széles tiszta terek mellé az új kulturát, mint testvéresült értéket, mint életformát keresi, az velünk jön.

Wien, 1920. május 1.

A magyarországi aktivisták

Megjelenés dátuma 1920 május 1. — A lap minden cikkéért a szerző felel.

Felelős szerkesztő és kiadó: **FRITZ BRUGEL** — Helyettes szerkesztők: **UITZ BELA** és **BARTA SANDOR**
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Wien, IX., Canisiusgasse 8—10

Nyomatott Johann N. Vermy A. G. nyomdájában.